
METODOLOGINIS PAGRINDAS

IntegratEU

INTEGRATEU:

Vasaros mokyklos

*aplinkos apsaugos, tvarumo ir ekologiško elgesio temomis,
siekiant remti migrantų ir pabėgėlių integraciją ir įtrauktį į aukštąjį
mokslo – stiprinti universitetų dėstytojų kompetencijas
„Erasmus+“ KA2 bendradarbiavimo partnerystės aukštojo mokslo srityje*

METODOLOGINIS PAGRINDAS

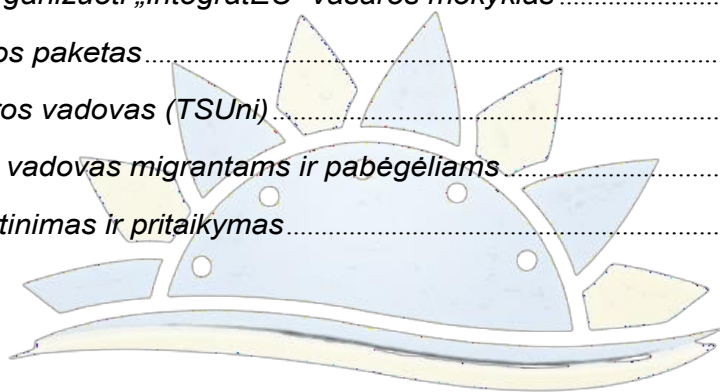
„Finansuoja Europos Sąjunga. Tačiau čia išreikštos nuomonės ir požiūriai yra tik autorių nuomonės ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar Europos švietimo ir kultūros vykdomosios agentūros (EACEA) poziciją. Nei Europos Sąjunga, nei EACEA negali būti laikomos už jas atsakingomis.“

**Co-funded by
the European Union**

Turinys

1.	<i>Įvadas:</i>	4
2.	<i>Poreikių analizė</i>	5
3.	<i>Darbo planas</i>	8
3.1	<i>Apibrėžimas ir bendras požiūris</i>	9
3.2	<i>Didaktinis požiūris</i>	15
3.3.	<i>Įgyvendinimas</i>	20
3.4.	<i>Projekto rezultatai</i>	21
3.4.1	<i>Mokymo medžiaga</i>	21
	<i>Vadovas</i>	21
	<i>Lauko veiklų rinkinys (kaip tai daryti) (UNICT)</i>	22
	<i>Vadovas, kaip organizuoti „IntegratEU“ vasaros mokyklas</i>	25
3.4.2.	<i>Integracijos paketas</i>	26
	<i>Integracijos plėtros vadovas (TSUni)</i>	26
	<i>Aukštojo mokslo vadovas migrantams ir pabėgėliams</i>	34
4.	<i>Testavimas, vertinimas ir pritaikymas</i>	36

IntegratEU

1. Įvadas:

Šio projekto tikslas – apimti keletą svarbių, tačiau savo pobūdžiu atskirų temų. Rengdami projekto paraišką, nustatėme, kad šias temas būtina susieti siekiant keleto ypač svarbių tikslų, atsižvelgiant į dabartinę politinę, ekonominę ir socialinę padėtį Europoje. Projektas sutelkia dėmesį į šiuos socialinius ir politinius klausimus: migrantų ir pabėgėlių integraciją bei įtrauktį, ypatingą dėmesį skiriant aukštajam mokslui; aplinkos apsaugą, tvarumą ir ekologišką elgesį bei aukštojo mokslo dėstytojų žinių gilinimą šiais klausimais. Taigi projektu siekiama įgyvendinti tris vienu metu vykdomus tikslus: sudaryti galimybes migrantams ir pabėgėliams įsitraukti į aukštąjį mokslą (kompetencijų ugdymo ir įtraukties didinimo keliai); supažindinti su aplinkos apsaugos, tvarumo ir ekologiško elgesio vaidmeniu bei svarba ES, ypatingą dėmesį skiriant projekto konsorciumo nariams; ir galiausiai stiprinti dėstytojų kompetencijas šioje srityje.

Siekiant šių tikslų, partneriai susitarė parengti šią koncepcinę sistemą, kuri taptų pagrindu bendram užduočių supratimui, bendram problemų apibrėžimui ir aiškioms gairėms tolesnei veiklai projekto metu. Koncepcinė sistema apima kiekvieną projekto produktą. Partneriai sutarė, kad būtina apibrėžti ir trumpai aprašyti kiekvieną projekto produktą, siekiant patikslinti jų turinį ir užtikrinti, kad projekto rezultatai atitiktų, logiškai tobulintų ir išplėstų projekto tikslus.

Ši sistema bus sukurta laikantis tokios struktūros:

1. Įvadas.

2. Poreikių analizė

3. Darbo planas.

3.1. Apibrėžimas ir bendrasis požiūris.

3.2. Didaktinis požiūris.

3.3. Įgyvendinimas.

3.4. Projekto rezultatai.

3.4.1. Mokymo medžiaga

- Vadovas
- Lauko veiklų rinkinys (kaip tai daryti)
- Vadovas, kaip organizuoti „IntegratEU“ vasaros mokyklas

3.4.2. Integracijos rinkinys

- Vadovas apie integracijos plėtrą
- Aukštojo mokslo vadovas migrantams ir pabėgėliams

4. Testavimas, vertinimas ir rezultatų pritaikymas.

2. Poreikių analizė

Dėl daugiaaspekčio projekto pobūdžio reikėjo papildomai išnagrinėti projekto prielaidas. Be to, projekto partneriai nusprendė, kad būtina surengti kritišką idėjų generavimo sesiją dėl projekto koncepcijos, kurioje dalyvautų kolegos iš valstybių narių. Poreikių analizė grindžiama atsakymais, surinktais iš visų projekto partnerių pagal bendrai parengtą klausimyną.

Klausimynas apėmė visus projekto aspektus ir reikalavo, kad respondentai atsakymus įvertintų atidžiai ir apgalvotai. Dėl šios priežasties, siekiant surinkti kuo įvairesnių nuomonių, klausimyne buvo pateikta apibendrinta pagrindinių projekto prielaidų versija. Klausimyną ir visus pateiktus atsakymus galima rasti projekto „Google Drive“ paskyroje.

Siekiant gauti bendrą informaciją apie respondentų profilius, jų buvo paprašyta pasidalinti savo patirtimi, susijusia su vasaros mokyklomis. Tai laikoma esminiu orientyru, leidžiančiu mums suskirstyti atsakymus pagal praktinę ir teorinę ašis. Dauguma respondentų turi su vasaros mokyklomis susijusios patirties. Vieni – kaip organizatoriai, kiti – kaip dalyviai, lektoriai ar kiti prisidėjusieji.

Siūlomų anketų tikslas – palyginti pagrindinės projekto prielaidas, kurias patvirtino Europos Komisija, su suinteresuotųjų šalių ir dalyvių nuomonėmis apie pačią idėją, paskatinti apmąstymus apie projekto idėją ir surinkti alternatyvias nuomones. Jos taps atskaitos tašku pradiniam projekto įgyvendinimo etape, nes bus apibendrintos ir įtrauktos į tolesnius projekto įgyvendinimo etapus.

Projektas prasideda trumpu projekto ir jo rezultatų aprašymu. Recenzantai vieningai pritarė projekto struktūrai ir idėjai. Vis dėlto buvo pabrėžta, kad kai kurios panaudotos sąvokos reikalauja išsamesnio paaiškinimo, nes jos gali sukelti dviprasmybę ir painiavą įgyvendinant projektą.

Visi apklaustieji mano, kad projektas „IntegratEU“ yra gerai struktūrizuotas, tačiau vis dar laikoma, kad būtina: (1) toliau plėtoti ir patikslinti „IntegratEU“ švietimo e. mokymosi platformos vaidmenį; (2) susieti vasaros mokyklos vadovą, skirtą universitetų profesoriams mokyti vasaros mokyklų valdymo, ir integracijos vadovą, t. y. vadovą, kuriame mokytojams paaiškinama, kaip vesti pamokas su migrantais: šios dvi sritys nėra visiškai atskirtos. Svarbu pabrėžti šių dviejų skyrių tarpusavio sąsają, nes vienas skyrius skirtas universitetų profesoriams kaip vartotojams, o kitas taip pat atsižvelgia į privilegijuotą auditoriją, taip pat į būsimus migrantų ir pabėgėlių studentus. Be to, reikia paaiškinti ryšį tarp mokymo patirtimi grindžiamų metodikų ir teorinių prielaidų bei vertybėmis grindžiamų prielaidų, kurios sudaro aksiologinį pagrindą ir švietimo veiklos turinį.

Vadovas, pateiktas kaip punktų sąrašas, apibrėžė jo turinį. Vienoje kritinėje pastaboje pabrėžiama, kad ekologijos tema vadove yra stipriai paveikta ekonominio aspekto, o sociologinis aspektas, kuris turėtų būti labiau išryškintas, yra ignoruojamas; kitoje pastaboje raginama

skirti daugiau dėmesio aplinkos tvarumui vadove; be to, buvo pripažinta, kad pagrindinis aspektas, kurio trūksta siūlomame indekse, yra ekologinio elgesio apibrėžimas.

Lauko veiklų sąrašas tapo atskaitos tašku ir idėjų generavimo priemone, nes daugelis respondentų pateikė savo idėjas ir argumentus, kuriuos verta įvertinti. Buvo pasiūlyta lauko veiklas pritaikyti skirtingoms tikslinėms grupėms – atsižvelgiant į jų amžių, socialinę padėtį ir išsilavinimo lygį. Kiekviena veikla turėtų būti išsamiai aprašyta, nurodant jos turinį, siektiną tikslą ir tvarkaraštį. Būtų patartina numatyti skirtingus vienos veiklos scenarijus, priklausomai nuo renginiui skirtą laiką.

Kalbant apie mokymosi metodus, dauguma apklaustųjų pripažino, kad būtina taikyti mišriojo mokymosi metodus, apimančius įvairias veiklas lauke; visi apklaustieji rekomenduoja derinti tradicinį ir įprastą švietimą su neformaliomis ir neformaliomis veiklomis.

Tai pasakytina ir apie diskusiją dėl vasaros mokyklų organizavimo vadovo, kuriame pabrėžiama būtinybė skatinti šiuos kursus, įtraukiant tiek formalūsias, tiek lauko veiklas. Palyginti su „Integracijos vadovu“, apklaustieji pritaria tam, kad svarbu įtraukti su migracija susijusias sąvokas, pavyzdžiui, stereotipus, išankstinius nusistatymus ir daugiakultūriškumą: skyrius apie išankstinių nusistatymų ir stereotipų atpažinimą bei mažinimą yra būtinas, kad dėstytojai galėtų užmegzti ryšį su studentais iš skirtingų kultūrų. Kontaktas su migrantais ir apskritai su skirtingomis kultūromis neišvengiamai lemia stereotipų ir išankstinių nuostatų atsiradimą. Kadangi jų iš dalies neįmanoma visiškai pašalinti, būtina pasiekti, kad jie būtų pripažįstami ir kad apie juos būtų suvokta.

Tas pats metodas – pateikti bendrą idėją ir turinio projektą – buvo taikytas siekiant išsiaiškinti respondentų nuomonę apie „IntegratEU“ vasaros mokyklos organizavimo vadovą ir integracijos vadovą, kuriame išsamiai aptariama patirtis ir gerosios praktikos, susijusios su vasaros mokyklos dalyvių įtraukimu. Apklausos vykdytojai mano, kad svarbu: (1) organizuoti pamokas tiek formalioje aplinkoje, t. y. klasėje, tiek neformalioje aplinkoje, kad pamokos taptų interaktyvesnės; (2) pamokas vesti taip, kad iš pradžių būtų atliekamas grupinis darbas, siekiant skatinti socializaciją, o vėliau – tam tikros individualios veiklos, skatinančios apmąstymus apie dalykų turinį. Taip pat verta pabrėžti, kaip svarbu toliau tobulinti pamokas, kuriose parodomas ryšys tarp teorijos ir praktikos, bei praktiškai pritaikyti pamokų metu įgytas žinias. Kitas svarbus aspektas, kurį verta atsižvelgti, susijęs su būtinybe įvertinti mokytojų įgūdžius, siekiant nustatyti, kokių įgūdžių jiems reikia įgyti, kad galėtų vesti pamokas vasaros mokykloje. Tai reikalautų atidžiai atrinkti dalyvius ir užtikrinti jų aktyvų dalyvavimą vasaros mokyklos metu.

Be to, sėkmingai veikianti mokykla, be teorinių užsiėmimų ir veiklos lauke, gali organizuoti lauko tyrimus, kurių metu dalyviams gali būti skiriamos grupinės praktinės užduotys, prisidedančios tiek prie tiesioginių projekto tikslų, tiek prie pabėgėlių socialinės adaptacijos. Tokios lauko užduotys gali apimti miesto kvartalo apželdinimo plano parengimą, priemiesčio miško teritorijos floros ir faunos išsaugojimą arba ekologinį projektavimą. Tokios užduotys suteiks galimybę

siekiant išbandyti įvairius vaidmenis, kuriuos dalyviai galės atlikti ateityje.

Veiklos gali būti skirtos įgūdžiams įgyti per aktyvų mokymąsi, pavyzdžiui, plastiko atliekų rinkimo akcijos aplinkai palankiose vietovėse. Susipažinimas su ekologiška architektūra, apsilankymai atliekų deginimo įmonėse, saulės baterijų ir vėjo jėgainių parkuose ir pan. prisidėtų prie aplinkosaugos vertybių įsisavinimo, asmeniškai susipažįstant su geriausia praktika. Bendros ekskursijos po parkus ir gamtos draustinius padėtų mokyti apie biologinę įvairovę ir būtinybę išsaugoti rūšis.

Į vadovą turėtų būti įtraukti psichologiniai darbo su pabėgėliais aspektai, ypatingą dėmesį skiriant švietimo potencialo panaudojimui siekiant užtikrinti pabėgėlių psichologinę adaptaciją. Seminarų ir mokymų organizavimas, įgyvendinant grupinius projektus (pvz., medžiagų perdirbimas; ekologiškas projektavimas; biologinės įvairovės išsaugojimo planų rengimas); diskusijų su ekologiniais aktyvistais ir smulkiųjų bei vidutinių įmonių atstovais rengimas apie ekologišką architektūrą ir urbanistiką, ekologišką energiją namų ūkiuose bei smulkiose ir vidutinėse įmonėse, ekologiškas technologijas ir pan. Galima surengti meistriškumo pamoką dalyviams iš viešojo ir privataus maitinimo įstaigų, kurios yra žinomos dėl savo aplinkosauginės veiklos verslo srityje. Galima organizuoti bendras veiklas, susijusias su maisto gaminiu iš vietinių sezoninių ir tvariai pagamintų produktų. Šios veiklos padidins pabėgėlių susidomėjimą ir atvers naujas galimybes jiems patiems įsitraukti į su ekologiniu aktyvizmu susijusį privatų verslą.

Taip pat buvo aptartos nuomonės dėl idėjos parengti vadovą migrantams ir dėl to, kaip pateikti išsamią informaciją apie įstojimą į universitetą, įtraukiant skyrius apie aukštąjį mokslą ir aplinką tausojantį elgesį. Vadove migrantams ir pabėgėliams bus pateiktos išsamios instrukcijos, kaip stoti į universitetą. Šiuo atžvilgiu būtina į vadovą įtraukti papildomą skyrių, kuriame būtų aptariama ne tik tvaraus elgesio svarba, bet ir orientacija į darbą ekologijos srityje. Atsižvelgiant į tai, kad vadovas skirtas migrantams, siūloma jį parengti keliomis kalbomis.

Taip pat buvo aptarta švietimo e. mokymosi platformos, interaktyvios bibliotekos ir pasyviųjų medžiagų koncepcija, siekiant palyginti projekto prielaidas su respondentų patirtimi bei skatinti kūrybinį mąstymą. Buvo pasiūlyta užtikrinti interaktyvią universitetų dėstytojų ir besimokančiųjų komunikaciją ne tik tiesiogiai keičiantis informacija, bet ir siunčiant žinutes bei elektroninius laiškus. Be to, turėtų būti sukurta platforma, kurioje besimokantieji galėtų laisvai bendrauti ir kurioje būtų saugomos įvairios pagalbinės medžiagos, skirtos universitetų dėstytojams ir migrantams: platforma turėtų būti paprasta ir teikti tinkamas grįžamojo ryšio formas, padedančias mokymuisi ir konsultacijoms. Platforma turi užtikrinti visų dalyvaujančių šalių sąveiką.

Kalbant apie interaktyviąją biblioteką „IntegratEU“, buvo pateiktas įdomus pasiūlymas dėl jos struktūros. Ji turėtų būti kurta atsižvelgiant į keturis aspektus: (a) Europos dokumentacijos medžiagą, t. y. užtikrinti, kad būtų pateikta Europos dokumentacijos apžvalga, rekomendacijos ir visa kita, kas gali būti naudinga ekologijos srityje dirbantiems asmenims; (b) įtraukti įvairią mokslinę medžiagą šiomis temomis; (c) teisingai suderinti tiek Europos, tiek nacionalinio lygmens mokslinę ir švietimo medžiagą; (d) sukurti paieškos sistemą, kuri galėtų patenkinti vartotojų poreikius. Taip pat būtina kuriant biblioteką įtraukti

ekologijos medžiaga, skirta teminiams ir konceptualiniams pagrindams. Be to, reikėtų sukurti biblioteką, leidžiančią greitai susipažinti su bibliografija, atskiriant teorinius ir mokslinius darbus. Į biblioteką turėtų būti įtrauktos asmeninės sėkmingos aplinkosaugos veiklos istorijos. Interaktyvūs internetiniai pokalbiai bibliotekos naudotojams padėtų kurti suinteresuotųjų šalių tinklus ir naujus projektus, taip pat integruoti pabėgėlius apskritai. Svarbu būtų užtikrinti daugiakalbę pagalbą. Teminio katalogo sukūrimas padėtų patenkinti individualius interesus, pavyzdžiui, jis galėtų būti suskirstytas pagal sektorius – žaliąją energiją, tvarų žemės ūkį, biologinės įvairovės išsaugojimą, vandens išteklius ir pan.

Anketos tikslas taip pat buvo gauti orientacinius atsakymus apie gautų mokymosi rezultatų poreikį ir galimą patrauklumą. Galiausiai, užbaigdama visą ciklą, anketa leido respondentams pateikti ir savo bendras, tačiau kritiškas mintis apie projekto struktūrą bei rezultatus.

Apibendrinant galima teigti, kad poreikių analizė patvirtina teisingai suformuluotą projekto koncepciją. Nė vienas vertintojas nekėlė abejonių dėl projekto pagrįstumo ir pripažino būtinybę toliau įgyvendinti projektą. Tuo pačiu metu poreikių analizė suteikė platesnę perspektyvą ir pateikė naujų idėjų, kurios nusipelno konsorciumo narių dėmesio. Šios rekomendacijos bus toliau aptariamose ir į jas bus atsižvelgiama būsimuose projekto susitikimuose bei viso projekto įgyvendinimo metu.

3. Darbo planas

Kaip jau minėta, koncepcinėje sistemoje bus apibrėžti požiūriai ir metodai, kuriais remiantis bus siekiama visų projekto rezultatų. Remiantis patvirtinta projekto paraiška, taip pat poreikių ir konteksto analize, siūlomi projekto rezultatai ir atitinkama sistemos struktūra yra tokie:

3.1 Apibrėžimas ir bendrasis požiūris. Šiame skyriuje bus pateiktas išsamus apibrėžimas ir bendroji projekto plėtros metodika;

3.2. Didaktinis požiūris. Jame bus sutelktas dėmesys į didaktines strategijas ir ugdymo metodus, kurie bus taikomi viso projekto metu;

3.3. Įgyvendinimas. Šiame skyriuje bus aprašytas įgyvendinimo procesas, skirtas veiksmingai įgyvendinti projekto iniciatyvas;

3.4. Projekto rezultatai. Čia bus apibrėžti konkretūs projekto rezultatai, įskaitant

3.4.1. Mokymo rinkinys, kurį sudaro: a) vadovas. Vadovas suteiks projekto dalyviams būtinas gaires ir pagrindines žinias; b) lauko veiklų rinkinys. Šiame rinkinyje pateikiamos praktinės instrukcijos, kaip organizuoti įvairias lauko veiklas,

c) „IntegratEU“ vasaros mokyklų organizavimo vadovą. Šis vadovas bus išsamus gidas, padėsiantis organizuoti vasaros mokyklas pagal „IntegratEU“ iniciatyvą,

3.4.2. Integracijos paketas, kurį sudaro: a) Integracijos plėtros vadovas. Šiame vadove bus pateiktos išsamios procedūros, skirtos integracijai skatinti, ir b) Migrantų ir pabėgėlių integracijos į aukštąjį mokslą gidas. Šis gidas padės migrantams ir pabėgėliams integruotis į aukštąjį mokslą. Paskutinė programos dalis: 4. Bandymai, vertinimas ir rezultatų pritaikymas – joje bus paaiškintos partnerių pastangos, susijusios su projekto rezultatų bandymais, vertinimu ir pritaikymu, siekiant užtikrinti jų veiksmingumą ir tvarumą.

3.1 Apibrėžimas ir bendrasis požiūris

XXI amžiuje pasaulis susiduria su daugybe iššūkių – tiek gamtinių, tiek socialinių. Tarp šių iššūkių – klimato kaita, biologinės įvairovės nykimas, aplinkos būklės blogėjimas, migracija ir socialinės problemos, tokios kaip ekonominė nelygybė, socialinė atskirtis bei politinis nestabilumas. Norint suprasti ir spręsti šias problemas, reikalingas integruotas požiūris, apimantis mokslines žinias, tarpdisciplininį bendradarbiavimą ir socialinį sąmoningumą. Pabėgėlių ir migrantų įtraukimas į švietimą yra svarbus žingsnis siekiant įveikti šiuos iššūkius, nes tai padeda kurti įtraukesnes ir tvaresnes visuomenes.

Aplinkos apsaugos koncepcija ėmė formuotis XX a. viduryje, kai mokslininkai ir visuomenė pradėjo suvokti, kokią didelį neigiamą poveikį žmogaus veikla daro gamtai. Veiksmingos aplinkos apsaugos strategijos apima taršos mažinimą, ekologiškų technologijų naudojimą, perėjimą prie atsinaujinančių energijos šaltinių bei gamtinių ekosistemų išsaugojimą ir atkūrimą. Tai taip pat apima žmonių elgesio keitimą, aplinkosauginio sąmoningumo didinimą ir tvaraus vartojimo bei gamybos plėtrą. Svarbų vaidmenį taip pat atlieka tarptautinis bendradarbiavimas ir aplinkos klausimų integravimas į visas politikos sritis.

Aplinkos apsaugos klausimai reikalauja ne tik išsamaus situacijos supratimo, bet ir aktyvių veiksmų, siekiant užtikrinti tvarų vystymąsi ir išsaugoti aplinką ateities kartoms. Šiame kontekste švietimo iniciatyvos atlieka svarbų vaidmenį formuojant aplinkosauginį sąmoningumą ir elgesį. Klimato kaita yra vienas didžiausių iššūkių, turinčių įtakos visiems gyvenimo aspektams, įskaitant žemės ūkį, visuomenės sveikatą, energijos išteklius ir vandens tiekimą.

Projekto „IntegratEU“ tikslas – sukurti mokymų platformą, skirtą gebėjimų ugdymui aplinkos apsaugos ir tvaraus vystymosi srityse. Per mokymus projektu siekiama didinti aplinkosauginį sąmoningumą, skatinti aplinkai nekenksmingą elgesį ir užtikrinti migrantų bei pabėgėlių socialinę integraciją.

„IntegratEU“ projekto tikslas – ne tik didinti informuotumą ir mokymo lygį aplinkos apsaugos bei tvaraus vystymosi srityse, bet ir palengvinti migrantų bei pabėgėlių socialinę integraciją per švietimą.

Pagrindiniai projekto etapai yra šie:

1. Mokymo medžiagos ir programų kūrimas: šiame etape numatyta parengti tarpdisciplininius kursus ir mokymo modulius tokiomis temomis kaip aplinkos valdymas, klimato kaita, tvarios technologijos, tvarus vystymasis ir nacionalinė aplinkos politika. Taip pat numatyta parengti mokymo medžiagą apie aukštojo mokslo galimybes pažeidžiamų grupių atstovams. Kursai turėtų būti pritaikyti prie dabartinių iššūkių ir vystymosi perspektyvų bei prie konkrečių migrantų ir pabėgėlių poreikių;

2. Praktinių rekomendacijų dėl vasaros mokyklų organizavimo parengimas: organizuoti vasaros mokyklas pabėgėliams ir migrantams, siekiant suteikti jiems galimybę gilintis į atvejų analizes ir projektus, aptarti klausimus su ekspertais ir aktyvistais bei imtis praktinių veiksmų, skirtų jų aplinkos padėčiai gerinti. Vasaros mokykla yra platforma, skirta interaktyviam mokymuisi, komandos formavimui, tarpkultūriniam patirties mainams, socialinei adaptacijai ir integracijai į Europos visuomenę;

3. Integracijos parama: projektas apima įvairias priemones, skirtas padėti migrantams ir pabėgėliams prisitaikyti prie naujos švietimo ir socialinės aplinkos. Tai apima pagalbą mokantis kalbos, mentorių programas, psichologinę pagalbą, informaciją apie galimybes gauti švietimą ir socialines paslaugas ir pan. Ypatingas dėmesys skiriamas draugiškos ir įtraukios atmosferos kūrimui, siekiant palengvinti pabėgėlių ir migrantų integraciją į priimančiąją visuomenę;

4. Stebėseną ir vertinimą: sisteminga projekto veiksmingumo ir jo poveikio dalyviams analizė. Tai apima duomenų apie dalyvių pasitenkinimą rinkimą, žinių ir įgūdžių pokyčių vertinimą bei poveikio migrantų ir pabėgėlių socialinei integracijai analizę. Stebėsenos rezultatai naudojami programoms ir metodams pritaikyti bei tobulinti.

Šiame kontekste aplinkosaugos švietimas yra svarbus pabėgėlių ir migrantų integracijos į Europos visuomenę aspektas. Aplinkosaugos švietimas ne tik skatina supratimą apie pagrindinius aplinkosaugos principus ir klausimus, bet ir padeda naujakuriams prisitaikyti prie socialinių normų bei praktikų, svarbių priimančiosios šalies tvariam vystymuisi.

Aplinkosaugos švietimas yra būtinas pabėgėlių ir migrantų integracijai. Jis didina aplinkosauginį sąmoningumą. Aplinkosaugos švietimas padeda žmonėms suvokti aplinkos apsaugos ir racionalaus išteklių naudojimo svarbą. Tai ypač aktualu Europos šalyse, kuriose aplinkosaugos standartų laikymasis yra svarbi visuomeninio gyvenimo dalis. Šių standartų supratimas ir priėmimas padeda migrantams ir pabėgėliams prisitaikyti prie naujos aplinkos ir aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime.

Aplinkosaugos švietimas taip pat gerina gyvenimo kokybę. Žinios apie aplinkosaugos praktikas, pavyzdžiui, atliekų rūšiavimą, energijos ir vandens taupymą bei aplinkai nekenksmingų produktų ir technologijų naudojimą, gali pagerinti migrantų ir pabėgėlių gyvenimo kokybę. Tai ne tik prisideda prie sveikatos gerinimo, bet ir padeda sumažinti sąskaitas už energiją, o tai yra svarbus ekonominės integracijos veiksnys.

Tuo pačiu metu dalyvavimas aplinkosaugos iniciatyvose ir projektuose, pavyzdžiui, savanoriškose valymo akcijose, ekologiškose iniciatyvose ir gamtos išsaugojimo kampanijose, skatina socialinę sąveiką su

vietos gyventojais. Tai leidžia migrantams ir pabėgėliams užmegzti socialinius ryšius, išplėsti savo socialinius ratus ir rasti bendrų interesų su vietos gyventojais.

Aplinkosaugos švietimas taip pat gali suteikti migrantams ir pabėgėliams žinių ir įgūdžių, reikalingų dirbti tvaraus vystymosi, ekologijos ir ekologiškų technologijų srityse. Tai atveria naujas užimtumo ir profesinio tobulėjimo galimybes – tai svarbus žingsnis siekiant ekonominės nepriklausomybės.

Tuo tarpu migrantų ir pabėgėlių dalyvavimas aukštajame moksle yra itin svarbus jų integracijai į priimančiąją visuomenę. Tai ypač aktualu pabėgėliams ir migrantams iš Ukrainos, kurie dėl Rusijos karinės agresijos buvo priversti palikti savo namus. Aukštasis mokslas atlieka lemiamą vaidmenį integracijos procese, suteikdamas jiems žinių, įgūdžių ir galimybių, kurių jiems reikia, kad sėkmingai prisitaikytų prie naujos aplinkos.

Švietimas yra profesinės karjeros pagrindas: kai migrantai ir pabėgėliai įgyja aukštąjį išsilavinimą, jie įgyja kvalifikaciją, kuri padidina jų konkurencingumą darbo rinkoje. Tai, savo ruožtu, skatina ekonominę nepriklausomybę ir mažina našta socialinės paramos sistemoms.

Švietimas skatina socialinę integraciją. Studijos aukštojo mokslo įstaigoje skatina migrantų ir pabėgėlių bendravimą su vietos studentais, dėstytojais ir kitais akademinės bendruomenės nariais. Tai sudaro galimybes kultūriniais mainams, praplečia akiratį ir mažina socialinę izoliaciją. Bendravimas su vietos gyventojais padeda pabėgėliams ir migrantams geriau suprasti priimančiosios šalies socialines normas, vertybes ir papročius.

Tuo pačiu metu galimybė tęsti ar pradėti mokslus gali turėti teigiamą poveikį migrantų ir pabėgėlių psichologinei būklei, padidinti jų savigarbą ir suteikti vilties ateičiai. Švietimas atveria naujus horizontus ir suteikia saviugdos galimybių, o tai svarbu siekiant įveikti migracijos sukeltą traumą, ypač priverstiniais migrantams iš karo apimtų šalių, įskaitant Ukrainą.

Išsilavinę migrantai ir pabėgėliai gali svariai prisidėti prie priimančių šalių vystymosi, ypač mokslo, technologijų, kultūros ir ekonomikos srityse. Jie gali atnešti naujų idėjų, inovacijų ir praktikos pavyzdžių, prisidėti prie šalies vystymosi ir praturtinti kultūrinį gyvenimą. Migrantų ir pabėgėlių integracija taip pat padeda spręsti senėjančios visuomenės problemą daugelyje Europos šalių, pritraukiant jaunus ir aktyvius žmones.

Pabėgėlių ir migrantų integracija į Europos visuomenę gali padėti išspręsti daugelį aktualių problemų ir duoti teigiamų trumpalaikių bei ilgalaikių rezultatų:

– **Tai gali prisidėti prie didesnės kultūrinės ir socialinės įvairovės.** Švietimas suteikia galimybę migrantams ir pabėgėliams integruotis į naujas visuomenes, išlaikant savo kultūrinę tapatybę. Jis praturtina priimančiųjų šalių kultūrinį kraštovaizdį, prisidedamas prie daugiakultūrinių visuomenių, gerbiančių skirtingus požiūrius ir tradicijas, formavimo.

– **Migrantų ir pabėgėlių galimybė įgyti aukštąjį išsilavinimą yra svarbus žingsnis kovojant su socialine nelygybe:** tai užtikrina lygias galimybes visiems žmonėms, nepriklausomai nuo jų kilmės, ir

skatina socialinį teisingumą;

– **Galiausiai tai gali sudaryti sąlygas pabėgėliams ir migrantams grįžti į savo gimtąsias šalis.** Švietimas gali padėti sukurti pagrindą, leidžiantį migrantams ir pabėgėliams grįžti į savo gimtąsias šalis, kai tik padėtis ten stabilizuosis. Įgiję žinių ir įgūdžių, jie gali tapti pokyčių varomąja jėga ir prisidėti prie savo šalies atsigavimo bei vystymosi.

Todėl migrantų ir pabėgėlių, ypač iš Ukrainos, įtraukimas į Europos aukštojo mokslo įstaigas yra ne tik humanitarinis žingsnis, bet ir investicija į ateitį: tai atveria naujas asmeninio ir profesinio tobulėjimo galimybes, prisideda prie socialinio stabilumo ir ekonomikos augimo bei praturtina priimančiųjų šalių kultūrinį gyvenimą.

Pabėgėlių ir migrantų integracija į Europos visuomenę yra sudėtingas ir daugialypis procesas, reikalaujantis tikslingų pastangų daugelyje lygmenų. Vienas iš pagrindinių šio proceso elementų – aukštas universitetų dėstytojų profesinio rengimo lygis, nes jie atlieka pagrindinį vaidmenį naujų atvykėlių švietimo ir socialinės integracijos srityse. Dėstytojai turi turėti ne tik galias savo akademinių disciplinų žinias, bet ir tinkamus pedagoginius įgūdžius, kad galėtų veiksmingai mokyti pabėgėlius ir migrantus.

Reikalavimai dėstytojų profesiniam rengimui:

- 1. Tarpkultūrinė kompetencija:** universitetų profesoriai privalo suprasti savo studentų kultūrinį kontekstą ir įvairovę. Tai apima supratimą apie skirtingus švietimo ir kultūrinius kontekstus, iš kurių kilę pabėgėliai ir migrantai. Tarpkultūrinė kompetencija padeda sukurti įtraukią mokymosi aplinką, kurioje visi studentai jaučiasi gerbiami ir įtraukti.
- 2. Žinios apie konkrečius poreikius ir iššūkius:** Profesoriai privalo žinoti apie unikalius iššūkius, su kuriais susiduria pabėgėliai ir migrantai, pavyzdžiui, kalbos barjerus, su perkėlimu (karu) susijusią traumą ir kitus psichosocialinius veiksnius. Šios žinios leidžia jiems kurti individualizuotas mokymo programas ir metodus, kuriuose atsižvelgiama į šiuos poreikius.
- 3. Žinios apie šiuolaikinius mokymo metodus:** Mokytojai turėtų būti susipažinę su novatoriškais pedagoginiais metodais, skatinančiais aktyvų mokymąsi ir mokinių įsitraukimą. Tai gali būti interaktyvūs mokymo metodai, technologijų naudojimas, projektinis mokymasis ir kiti būdai, padedantys sukurti dinamišką mokymosi aplinką.
- 4. Vasaros kursų organizavimas:** Vasaros kursuose dalyvaujantys profesoriai turi mokėti organizuoti tokias programas, įskaitant mokymo programos parengimą, dėstytojų atranką, logistikos organizavimą ir būtinų išteklių užtikrinimą. Vasaros kursai yra svarbi priemonė, leidžianti teikti intensyvių ir tikslingą mokymą, ypač studentams, kuriems reikalinga papildoma pagalba.

Mokymo metodologiniai aspektai:

- 1. Įtraukiosios pedagoginės praktikos:** dėstytojai turi sugebėti parengti įtraukiąją mokymo programą, kurioje būtų atsižvelgiama į studentų įvairią kilmę, kultūrines ir kalbos ypatybes. Tai apima mokymo medžiagos pritaikymą, įvairių vertinimo metodų taikymą ir

paramos teikimą studentams, patiriantiems sunkumų.

2. Psichologinė parama ir empatija: Mokytojai turėtų būti parengti teikti mokiniams tiek psichologinę, tiek akademinę paramą. Jie privalo suvokti mokinių emocinės gerovės svarbą ir sugebėti sukurti palankią aplinką, kurioje mokiniai galėtų atvirai išreikšti savo poreikius ir rūpesčius.

3. Nuolatinis profesinis tobulėjimas: Mokytojų profesinis tobulėjimas nėra vienkartinis procesas – jie privalo nuolat atnaujinti savo žinias ir įgūdžius, dalyvaudami seminaruose, dirbtuvėse, keisdami patirtimi su kolegomis, savarankiškai mokydami ir pan. Tai leidžia jiems neatsilikti nuo naujausių švietimo tendencijų ir pritaikyti savo metodus prie besikeičiančių mokinių poreikių.

Aukštas universitetų dėstytojų profesinis išsilavinimas yra būtina sąlyga, kad pabėgėliai ir migrantai sėkmingai integruotųsi į Europos visuomenę. Tai užtikrina kokybiško išsilavinimo teikimą, palengvina socialinę integraciją ir sudaro sąlygas naujų atvykėlių profesinio potencialo plėtrai. Todėl dėstytojai atlieka lemiamą vaidmenį užtikrinant lygias galimybes visiems studentams, nepriklausomai nuo jų kilmės ir gyvenimo sąlygų.

Tuo pačiu metu vasaros kursų metu vykdomos veiklos lauke yra itin svarbios pabėgėlių ir migrantų adaptacijai, psichologinei reabilitacijai ir integracijai. Veiklos lauke suteikia galimybių poilsiui, socializacijai bei fizinės ir psichinės sveikatos stiprinimui, o tai ypač svarbu tiems, kurie patyrė stresą keliančius įvykius ir traumines situacijas.

Dalyvavimas veikloje lauke gali padėti pabėgėliams ir migrantams prisitaikyti prie naujų gyvenimo sąlygų ir sukurti draugišką bei priimtina atmosferą, kurioje jie galėtų susipažinti su vietos kultūra ir tradicijomis. Sportas, žaidimai ir bendri išvykimai palengvina naujų draugų susiradimą ir paramos paiešką tarp bendraamžių.

Fizinis aktyvumas gamtoje daro didelį teigiamą poveikį psichinei sveikatai. Žmonėms, patyrusiems trauminį įvykį, tokia veikla gali padėti sumažinti stresą, nerimą ir depresiją. Grupinė veikla padeda ugdyti priklausomybės ir paramos jausmą, o tai yra svarbu atsigaunant po traumos.

Veikla lauke gali padėti pabėgėliams ir migrantams integruotis į naują visuomenę. Tai suteikia galimybę išmokti naujų kalbų, susipažinti su kultūrinėmis normomis ir vertybėmis. Bendros veiklos gali padėti naujokams pajusti, kad jie yra bendruomenės dalis, stiprindamos bendruomeniškumo jausmą ir užkertant kelią socialinei izoliacijai.

Taigi veikla gamtoje prisideda prie visų pabėgėlių ir migrantų vystymosi aspektų – fizinio, emocinio, socialinio ir pažintinio. Ji padeda jiems išlikti sveikiems, padidina energijos lygį ir skatina bendrą gerovę. Vasaros mokyklos, kuriose vyksta veikla gamtoje, yra svarbi priemonė pabėgėliams ir migrantams remti bei integruoti, padedanti jiems lengviau prisitaikyti prie naujo gyvenimo ir tobulėti sveikoje bei palaikančioje aplinkoje.

Todėl vasaros stovyklose organizuojama veikla gamtoje yra svarbi priemonė, padedanti pabėgėliams ir migrantams prisitaikyti, reabilituotis ir integruotis į naują visuomenę. Ji prisideda prie teigiamų tarpasmeninių santykių plėtojimo, gerina fizinę ir psichinę sveikatą

ir padeda formuoti teigiamą požiūrį į naują aplinką.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, galime drąsiai teigti, kad projektas „IntegratEU“ yra svarbi iniciatyva, apjungianti švietimą, aplinkosauginį sąmoningumą ir socialinę integraciją. Atsižvelgiant į pasaulinę aplinkos krizę ir tokius socialinius iššūkius kaip migracija ir pabėgėlių problema, tokie projektai yra itin svarbūs kuriant tvarias visuomenes. Jie ne tik didina aplinkosauginį sąmoningumą, bet ir padeda sukurti įtraukią švietimo aplinką, kurioje kiekvienas, nepriklausomai nuo kilmės, gali gauti kokybišką išsilavinimą ir prisidėti prie pasaulinių problemų sprendimo.

Pagrindinių terminų apibrėžimai.

Aplinkos apsauga – tai priemonių ir politikos krypčių rinkinys, skirtas gamtos ištekliams ir ekosistemoms apsaugoti bei išsaugoti nuo neigiamo žmogaus veiklos poveikio. Tai apima atliekų tvarkymą, vandens, oro, dirvožemio ir biologinės įvairovės apsaugą bei kovą su klimato kaita. Aplinkos apsauga tampa vis svarbesnė, nes gyventojų skaičiaus augimas ir industrializacija didina spaudimą gamtos sistemoms.

Tvarus vystymasis – tai koncepcija, apimanti ekonominius, socialinius ir aplinkosaugos aspektus, kurios tikslas – sukurti visuomenę, kurioje kiekvienas galėtų gyventi oriai, nekenkdamas aplinkai. Tvarus vystymasis apima ne tik ekonomikos augimą, bet ir socialinį teisingumą bei aplinkos tvarumą. Tam būtinas perėjimas prie ekonomikos, kuri sunaudoja mažiau išteklių ir pagamina mažiau atliekų, taip pat teisingesnis išteklių ir galimybių paskirstymas tarp kartų ir skirtingų socialinių grupių.

Ekologiškas elgesys – tai veiksmų ir įpročių visuma, kuria siekiama sumažinti žalingą poveikį aplinkai. Jis apima daugelį kasdienio gyvenimo aspektų, pavyzdžiui, energijos vartojimo efektyvumą, vandens suvartojimo mažinimą, ekologiškų produktų naudojimą, atliekų rūšiavimą ir perdirbimą bei ekologiškų transporto priemonių pasirinkimą. Ekologiškas elgesys yra svarbus veiksnys kuriant tvarią visuomenę ir reikalauja tiek asmeninės atsakomybės, tiek sistemingo vyriausybių, verslo įmonių ir nevyriausybinių organizacijų požiūrio.

Veikla lauke – tai veikla, vykstanti lauke, ne uždaroje patalpoje. Ši veikla gali apimti įvairias fizines, švietimo, kultūrines, socialines ir pramogines veiklas, pavyzdžiui, sporto renginius, pėsčiųjų žygius, piknikus, stovyklavimą, sportą, išvykas, festivalius, koncertus ar švietimo programas. Pagrindinis šios veiklos bruožas yra tai, kad ji vyksta lauke. Pagrindinis šių veiklų bruožas yra tai, kad jos vyksta lauke, leidžiant dalyviams mėgautis gamta, pasinaudoti fizinio aktyvumo teikiama nauda ir bendrauti su kitais natūralioje aplinkoje. Šios veiklos gali būti organizuojamos siekiant pagerinti dalyvių fizinę ir psichinę sveikatą, skatinti socialinę sąveiką ir ugdyti įvairius įgūdžius.

Pabėgėlių ir migrantų socialinė integracija Europoje – tai procesas, kurio metu naujokai prisitaiko prie priimančiosios šalies socialinio, ekonominio, kultūrinio ir politinio gyvenimo bei į jį integruojasi. Tai reiškia, kad jiems suteikiamos lygios galimybės dalyvauti visuomeniniame gyvenime, gerbiamos jų teisės ir pareigos bei gerbiama kultūrinė įvairovė.

Teoriniai pabėgėlių ir migrantų integracijos modeliai apibūdina skirtingus požiūrius ir

mechanizmai, kuriais naujakuriai gali integruotis į priimančiąją visuomenę. Tai apima asimiliaciją, multikultūrizmą, įtrauktį ir tarpkultūriškumą, o kiekvienas modelis pasižymi savitomis ypatybėmis, susijusiomis su kultūrinės tapatybės išsaugojimu ir dalyvavimo viešajame gyvenime laipsniu.

Pabėgėlių ir migrantų akulturacija – tai prisitaikymo prie naujų socialinių, kultūrinių, ekonominių ir teisinių sąlygų priimančiojoje šalyje procesas. Šis procesas apima kalbos mokymąsi, būsto ir darbo paiešką, vietos įstatymų ir tradicijų supratimą bei socialinių ryšių užmezgimą.

Vasaros mokykla – tai trumpalaikė mokymo programa, paprastai vykstanti vasarą, skirta gilinti žinias tam tikroje srityje arba ugdyti naujus įgūdžius. Ji gali apimti paskaitas, seminarus, praktinius užsiėmimus, grupinį darbą ir projektus. Vasaros kursai gali būti svarbi priemonė profesiniam tobulėjimui, ryšių užmezgimui ir patirties dalijimuisi.

Pabėgėliai – tai žmonės, kurie buvo priversti palikti savo gimtąsias šalis dėl persekiojimo, karo, smurto ar kitų grėsmių jų gyvybei ar laisvei. Jie ieško prieglobsčio kitoje šalyje, kurioje jiems suteikiamas prieglobstis remiantis tarptautinėmis konvencijomis ir nacionaliniais įstatymais.

Migrantai – tai žmonės, kurie persikelia iš vienos šalies į kitą, ieškodami geresnių gyvenimo, darbo ar studijų sąlygų. Migracijos priežastys gali būti ekonominės, socialinės, politinės ar aplinkosauginės. Migracija gali būti savanoriška arba priverstinė, priklausomai nuo aplinkybių, verčiančių žmones palikti savo gimtąsias šalis.

Socialiai pažeidžiamos grupės – tai žmonės, kuriems kyla ypatinga diskriminacijos, socialinės atskirties ar ekonominio nesaugumo rizika. Jie gali susidurti su sunkumais, siekdami pasinaudoti pagrindinėmis paslaugomis ir teisėmis, pavyzdžiui, sveikatos priežiūra, švietimu, būstu ir teisine pagalba. Šiai kategorijai gali priklausyti etninės mažumos, moterys, vaikai, migrantai ir pabėgėliai.

IntegratEU

3.2 Didaktinis požiūris

Projekto tikslas – didinti visuomenės sąmoningumą aplinkos apsaugos klausimais, skatinti aplinkai nekenksmingą elgesį ir užtikrinti migrantų bei pabėgėlių socialinę integraciją. Jis apima įvairias priemones, skirtas padėti migrantams ir pabėgėliams prisitaikyti prie naujos švietimo ir socialinės aplinkos, įskaitant kalbinę paramą, mentorių programas, psichologinę pagalbą bei informaciją apie galimybes gauti švietimą ir socialines paslaugas, didžiausią dėmesį skiriant svetingos atmosferos kūrimui, kad pabėgėliams ir migrantams būtų lengviau integruotis į priimančiąją visuomenę.

„Universiteto profesoriaus“ vaidmuo – sukurti aplinką, kurioje migrantas jaustųsi laukiamas ir kartu galėtų įgyti naujų žinių bei supratimo. Šiuo atžvilgiu universiteto profesoriui būtina įgyti tam tikrų žinių ir įgūdžių: (1) atrasti naujus pedagoginius metodus, skatinančius aktyvų mokymąsi ir studentų įsitraukimą; (2) atpažinti sunkumus, su kuriais susiduria pabėgėliai ir migrantai, pavyzdžiui, kalbos barjerus, su kelione į priimančiąją šalį susijusias traumas ir kitus psichosocialinius veiksnius; (3) įgyti tarpkultūrinių

gebėjimai sukurti įtraukią mokymosi aplinką, kurioje visi studentai jaustųsi gerbiami ir įtraukti (Antón–Solanas *ir kt.*, 2020).

Šiuo atveju universiteto dėstytojas turėtų būti parengtas dirbti su daugiakultūrinėmis grupėmis. Konkrečiai, jis ar ji sugebės: (1) atpažinti ir skatinti įvairovę; išmokti tiesiogiai kovoti su stereotipais ir asmeninėmis prielaidomis, tuo pačiu ugdydamas kultūrinį jautrumą ir toleranciją;

(2) išnagrinėti skirtingus požiūrius, dalyvaujant simuliacijų ir pasakojimų kūrimo pratimuose; (3) išmokti naujų mokymo metodų ir priemonių, kurias galima taikyti siekiant skatinti įvairovę ir toleranciją klasėje; (4) pasikeisti gerąja patirtimi ir aptarti išankstinių nuostatų bei stereotipų klausimus su kitais universitetų dėstytojais. Įgijęs šias žinias ir įgūdžius, universiteto dėstytojas gali parodyti savo gebėjimą pasiekti projekto tikslą, kuris apima aplinkai atsakingo elgesio skatinimą ir migrantų bei pabėgėlių socialinės integracijos užtikrinimą (Kaweesi *ir kt.*, 2023).

Didaktiniai metodai, kuriuos universiteto profesorius galėtų taikyti siekdamas šio tikslo, yra **mokymasis patalpose, mokymasis lauke ir mokymasis internetu:**

1. **Mokymasis patalpose:** mokymosi patalpose praktikos skatina mokinius užmegzti naujus santykius, pagrįstus veiksmingu bendravimu. Nors užduotys skiriasi, jas visas vienija bendras bruožas – gebėjimas dirbti komandoje, siekiant rasti problemos sprendimą ir pasiekti galutinį tikslą. Be elgsenos įgūdžių ugdymo, šis mokymosi būdas motyvuoja grupės narius siekti bendro tikslo. Kiekvienas mokinys susiduria su situacijomis, kurios skatina jį apmąstyti ir suprasti kito požiūrį, tobulinti bendravimą ir bendradarbiavimą, valdyti laiką bei stresines situacijas, ugdyti kūrybiškumą ir, svarbiausia, mokytis linksmi leidžiant laiką. Ekologijos mokymasis patalpose su migrantų kilmės mokiniais apima ekologinėms temoms skirtas ugdymo veiklas, vykdomas uždaroje patalpose ir pritaikytas atsižvelgiant į konkrečius migrantų bendruomenių poreikius bei kontekstą. Šis požiūris siekia suteikti prieinamą, aktualią ir įtraukiančią ekologinę edukaciją migrantams, kurie gali turėti skirtingą išsilavinimą ir kalbos įgūdžius. Pamokose naudojama medžiaga turėtų atspindėti migrantų kilmės mokinių įvairias kultūrines aplinkas. Tai gali padėti padaryti pamokas įdomesnes. Kadangi migrantai gali kalbėti skirtingomis kalbomis, mokymo medžiaga turėtų būti daugiakalbė arba papildyta vertimo paslaugomis. Mokymas turėtų susieti ekologines sąvokas su vietine aplinka ir migrantų kilmės regionais. Tai padeda mokiniams suprasti ekologinių principų praktinę reikšmę jų kasdieniame gyvenime. Praktinių užsiėmimų ir grupinių diskusijų įtraukimas gali padėti geriau suprasti kito požiūrį ir patirtį (Norwood *et al.*, 2021).

Pedagoginės praktikos, taikomos **pamokose klasėje**, apima platų mokymo strategijų ir metodų spektrą, skirtą veiksmingam mokymuisi skatinti. Šios praktikos yra sukurtos siekiant įtraukti mokinius, palengvinti supratimą ir remti kritinio mąstymo bei problemų sprendimo įgūdžių ugdymą.

Štai keletas pagrindinių pedagoginių metodų:

Grupinis darbas: skatinti mokinius dirbti mažose grupėse, spręsti problemas, diskutuoti temomis arba vykdyti projektus.

Interaktyvios veiklos: naudoti tokias veiklas kaip diskusijos, vaidmenų žaidimai ir simuliacijos, kad mokymasis taptų dinamiškesnis.

Įtraukiančias ir šviečiamąsias pamokas apie ekologiją su migrantų kilmės mokiniais galima surengti, taikant interaktyvias, praktines ir kultūriškai aktualias priemones. Štai keletas veiksmingų strategijų:

Tradiciniai metodai: aptarti įvairių kultūrų ekologines praktikas, pavyzdžiui, tradicinius žemdirbystės metodus, tausią žvejybą ar vaistažolių mediciną.

Vaidmenų žaidimai ir simuliacijos – diskusija apie aplinkos politiką: imituoti viešą susirinkimą, kurio metu mokiniai, įsijautę į įvairių suinteresuotųjų šalių vaidmenis, diskutuoja apie aplinkos politiką.

Vaidmenų žaidimai ir simuliacijos – reagavimo į nelaimės simuliacija: sukurti scenarijų, susijusį su aplinkos katastrofa, ir paprašyti mokinių suplanuoti reagavimo bei atkūrimo strategiją.

Ekologiniai stalo žaidimai: naudoti arba sukurti stalo žaidimus, kurie žaidimo metu moko ekologinių sąvokų.

Šios užsiėmimų patalpose veiklos leidžia universiteto profesoriui sukurti dinamišką ir įtraukią mokymosi aplinką, kurioje veiksmingai mokoma ekologijos sąvokų, tuo pačiu atsižvelgiant į įvairius migrantų poreikius: (1) interaktyvios ir praktinės užduotys užtikrina studentų įsitraukimą ir motyvaciją; (2) praktinė patirtis padeda studentams suprasti sudėtingas ekologijos sąvokas; (3) užsiėmimai patalpose skatina kritinį mąstymą, problemų sprendimą ir bendradarbiavimą.

2. **Mokymasis gamtoje:** svarbiausias mokymosi gamtoje aspektas, žinoma, yra erdvė, kurioje vyks pamokos. Yra daug vietų, į kurias galima nuvesti mokinius, kad jie atrastų gamtos grožį: parkai, miškai, kalnų takai, upeliai, sodai ir ūkiai neabejotinai yra geriausios vietos jutiminėms veikloms ugdyti. Tarp jų – uoslė ir, ypač, lytėjimas – gali būti ugdomi bendraujant su gamta, kad mokiniai galėtų pačiuo pinėti aplinkinių elementų tekstūrą. Mokinių regos gebėjimus galima gerinti stebint įspūdingus vaizdus ir peizažus. Bendraujant su aplinka taip pat galima duoti laisvę vaizduotei, nes gamtos peizažai niekada nebūna vienodi ir nuolat keičiasi. Be gamtos erdvių, mokymasis lauke apima ir kitas vietas, kurios yra Italijos istorijos ir kultūros dalis, pavyzdžiui, rūmus, muziejus, pilis ir senovinius paminklus. Per šiuos apsilankymus mokiniai gali įsisavinti istorines žinias interaktyviu būdu. Pamokos lauke leidžia mokiniams įgyti naujų ekologinių žinių, o tai užtikrina įdomesnį ir veiksmingesnį mokymąsi. Jos suteikia daug privalumų imigrantų kilmės mokiniams, įskaitant didesnį įsitraukimą, kalbos įgūdžių gerinimą, kultūrinę įtrauktį ir emocinės gerovės didėjimą. Pamokos lauke suteikia imigrantams galimybę mokytis praktiškai

ir patirtiniu būdu, suteikdami jiems tiek teorinių žinių, tiek praktinių įgūdžių, kuriuos jie galės pritaikyti savo darbo vietoje (Cenić *ir kt.*, 2023).

Mokymasis lauke, skirtas migrantams, yra labai veiksmingas, nes suteikia praktinę ir įtraukiančią patirtį, kuri gali padėti įveikti kultūrinius ir kalbos skirtumus. Praktinė, interaktyvi patirtis tiesiogiai įtraukia mokinius į mokymosi procesą per veiklą, eksperimentavimą ir kūrybą. Praktinis mokymasis yra ypač naudingas migrantų mokiniams, kurie taip gali įveikti kalbos barjerus ir įgyti apčiuopiamą, įtraukiantį naujų sąvokų supratimą. Šių metodų tikslas – užtikrinti, kad kiekvienas jaustųsi įtrauktas, dalyvaujantis ir išsilavinęs, taip skatinant ekologinį raštingumą ir priklausymo naujai aplinkai jausmą. Migrantų mokiniai gali pasinaudoti įvairiais lauko mokymosi metodais, pritaikytais prie jų poreikių (Kiviranta *ir kt.*, 2023). Be to, yra daug praktinių patirčių, kurias galima pritaikyti ekologiniame kontekste:

Ekskursijos po gamtą su gidu: jos leidžia mokiniams stebėti augalus, gyvūnus ir ekologines sąveikas, vaikščiodami po vietinius parkus, miškus ar gamtos draustinius. Prireikus galima pasirinkti gidais ar vertėjais, kalbančiais keliomis kalbomis.

Kultūriniai pasivaikščiojimai gamtoje: juose pasivaikščiojimai gamtoje derinami su pasakojimais ir kultūriniu mainu, kur studentai dalijasi tradicinėmis ekologinėmis žiniomis ir istorijomis iš savo gimtųjų šalių.

Botanikos sodai ir arboretumai: čia galima sužinoti apie augalų įvairovę, jų išsaugojimą ir svarbą ekosistemose.

Gamtos rezervatai ir zoologijos sodai: tai puikios vietos, kuriose galima sužinoti apie gyvūnų išsaugojimą, nykstančių rūšių apsaugos svarbą ir buveinių išsaugojimą.

Atsinaujinančios energijos objektai: čia galima apsilankyti vėjo jėgainių parkuose, saulės jėgainėse ar kitose atsinaujinančios energijos įrenginių vietose, kad suprastumėte tvarios energijos sprendimus ir jų ekologinę naudą.

Migrantų kilmės mokiniai gali mokytis ekologijos per praktiškas, įtraukiančias ir kultūriškai įtraukias mokymosi lauke praktikas. Dalyvaudami šiose veiklose, migrantų kilmės mokiniai ne tik įgyja žinių apie ekologiją, bet ir ugdo priklausymo jausmą bei ryšį su nauja bendruomene ir aplinka.

„Udeskole“ – tai daniškas terminas, reiškiantis „mokyklą gamtoje“, kurio esmė – perkelti ugdymą už tradicinės klasės ribų, siekiant įtraukti mokinius į praktinį, patirtinį mokymąsi gamtinėje aplinkoje netoli mokyklos. Šis metodas ypač naudingas imigrantų kilmės mokiniams, nes padeda jiems susipažinti su nauja aplinka, ugdo priklausymo jausmą ir padeda įveikti kultūrines bei kalbos barjerus per interaktyvias ir praktines patirtis (Barfod ir Mygind, 2022). Štai keletas „udeskole“ metodų, pritaikytų migrantų kilmės mokiniams:

Daržovių ir prieskoninių augalų sodai: sukurti sodą šalia mokyklos, kuriame mokiniai galėtų auginti ir prižiūrėti daržoves, prieskoninius augalus bei gėles. Tai padeda jiems sužinoti apie augalų augimą, tvarumą ir suteikia pasiekimo jausmą.

Kultūriniai sodai: įtraukti augalus iš mokinių gimtųjų šalių, siekiant paminėti įvairovę ir sukurti ryšį su jų paveldu.

Medžių sodinimas: įtraukti mokinius į medžių sodinimą mokyklų kiemuose ar bendruomenės teritorijose, supažindinant juos su medžių teikiama nauda aplinkai, pavyzdžiui, oro valymu ir buveinių kūrimu.

Vietinių augalų buveinių atkūrimas: įtraukti imigrantų kilmės mokinius į projektus, kuriais atkuriamos vietinių augalų buveinės, pabrėžiant biologinės įvairovės ir ekosistemų sveikatos svarbą.

Reguliarios pamokos lauke: rengti reguliarias pamokas lauke netoli mokyklos, kur mokiniai, mokydami įvairių dalykų, ypač gamtos mokslų ir ekologijos, galėtų tiesiogiai bendrauti su gamta.

„Udeskole“ praktika suteikia migrantų kilmės mokiniams prasmingą ir įtraukiantį būdą pažinti naują aplinką, ugdyti ekologinį raštingumą ir kurti bendruomenės jausmą. Dalyvavimas „Udeskole“ veikloje padeda mokiniams geriau suprasti ekologines sąvokas, ugdyti praktinius įgūdžius ir giliau vertinti gamtą.

3. **Mokymasis internete:** tradicinio švietimo ribų išplėtimas pasitelkiant skaitmeninį švietimą yra veiksmingas švietimo metodas (van Kraalingen ir kt., 2023). Šis metodas, atrodo, yra susijęs su „rimtųjų žaidimų“ koncepcija. Pastaraisiais metais žaidimų kaip priemonės, skatinančios žinių ir įgūdžių įgijimą, naudojimas smarkiai išaugo. „Rimtas žaidimas“ – tai vaizdo žaidimas, kuriame naudojami specifiniai elementai, leidžiantys vartotojui žaismingu būdu įgyti žinių ir tobulinti įgūdžius. Žaidimai gali suteikti tinkamą aplinką naujų žinių įgijimui ir problemų sprendimui, nes žaidimo patirtis skatina žaidėjus mąstyti kritiškai, analizuoti situacijas, nustatyti ir įvertinti galimus sprendimus bei priimti sprendimus. „Rimtasis žaidimas“ galėtų būti skirtas temoms, susijusioms su aplinkos tvarumu, ugdant mokinių kritinį mąstymą ir problemų sprendimo įgūdžius: pavyzdžiui, mokantis, kaip perdirbti atliekas, riboti vandens ir energijos suvartojimą bei spręsti žemės rūgštėjimo problemą (Hills ir Thomas, 2019).

„Rimti žaidimai“ yra ypač įdomūs, nes tai žaidimai, sukurti ne vien pramogai, o tam tikram tikslui, ir dažnai naudojami švietime konkreitiems įgūdžiams ar sąvokoms mokyti. Migrantų kilmės mokiniams „rimti žaidimai“ ekologijos tema gali būti įtraukiantis būdas mokytis aplinkos apsaugos klausimų, kartu padedantis įveikti kalbos ir kultūrinės kliūtis (Giessen, 2015). Štai keletas „rimtųjų žaidimų“ ekologijos tema, kuriuos galima pritaikyti migrantų kilmės mokiniams:

Ekosistemų modeliavimas: žaidimai, tokie kaip „Eco“ ar „SimCity“, kuriuose mokiniai gali kurti ir valdyti savo ekosistemas ar miestus, priimdami sprendimus, turinčius įtakos aplinkai.

AR gamtos takai: naudodamiesi AR technologija, mokiniai gali keliauti virtualiais gamtos takais, kuriuose jie sąveikauja su virtualiais augalais ir gyvūnais, mokydami apie jų buveines.

VR ekosistemų patirtys: VR žaidimai, kurie įtraukia mokinius į įvairias ekosistemas, leidžiant jiems tyrinėti aplinką ir sąveikauti su ja 3D erdvėje. Pavyzdžiai: „Ocean Rift“ ir „Tree“.

„Eco-Apps“: mobiliosios programėlės, pavyzdžiui, „Mission Earth“ ar „WWF Together“, siūlančios interaktyvius pasakojimus ir užduotis, skirtas aplinkosaugos švietimui ir gamtos išsaugojimui.

Interaktyvios e-knygos: e-knygos su interaktyviais elementais, kurios per istorijas ir užduotis moko ekologinių sąvokų, o mokiniai gali daryti pasirinkimus, turinčius įtakos istorijos baigčiai.

Rimti žaidimai ekologijos tema suteikia migrantų kilmės mokiniams įdomų ir interaktyvų būdą mokytis aplinkosaugos sąvokų. Šie žaidimai gali būti pritaikyti įvairiems švietimo lygiams ir kalbos įgūdžiams, todėl jie tampa veiksminga priemone įtraukiam ir praktiniam ekologiniam švietimui. Šie žaidimai, kuriuose derinami modeliavimas, vaidmenų žaidimai, strategija ir tyrinėjimas, gali padėti mokiniams giliau suprasti ekologijos principus ir aplinkos apsaugos svarbą.

Skatinti įsitraukimą, kultūrinę įtrauktį ir aplinkos apsaugą galima taikant ekologines mokymo praktikas, skirtas migrantų studentams. Universitetų dėstytojai gali naudoti praktiškas, interaktyvias ir kultūriškai aktualias veiklas, kad sukurtų prasmingas mokymosi patirtis, skatinančias kalbos ugdymą, kritinį mąstymą ir bendruomeniškumo jausmą. Taikydami šias įvairias praktikas, universitetų dėstytojai gali padėti migrantams visapusiškai suprasti ekologines sąvokas, puoselėti ryšį su nauja aplinka ir suteikti jiems galimybę aktyviai dalyvauti aplinkos apsaugoje. Šių praktikų taikymas ne tik gerina studentų ekologinių sąvokų supratimą, bet ir stiprina jų emocinę gerovę bei skatina mokymąsi visą gyvenimą.

3.3. Įgyvendinimas

Projekto įgyvendinimas vyks šiais etapais:

3.3.1. Poreikių analizė ir turinio patikrinimas, kurį atliks tikslinės grupės

Tai bus pirmasis projekto įgyvendinimo etapas. Jo metu bus renkamos tikslinės grupės atstovų nuomonės ir atsiliepimai apie projekto rezultatų turinį.

Pirmasis etapas bus įgyvendinamas visų partnerių jėgomis. Rezultatai bus apibendrinti ir panaudoti pasiūlyme numatytų dviejų rinkinių turiniui patikrinti bei patobulinti. Remiantis šiais rezultatais, bus parengtas projekto koncepcinis pagrindas.

3.3.2. Plėtros etapas

Remdamiesi šia sistema, partneriai parengs mokymo ir integracijos paketų turinį. Kiekvienas partneris, remdamasis savo patirtimi, žiniomis ir praktine patirtimi atitinkama tema, parengs jam paskirtą mokymo ir integracijos paketų turinį. Kiekvienam rezultatui bus paskirtas atsakingas asmuo, kuris užtikrins jo struktūros ir kalbos nuoseklumą. Partneriai stengsis į kiekvieną iš šių rezultatų įtraukti kuo daugiau interaktyvių išteklių, kiek tai įmanoma ir praktiškai įgyvendinama.

3.4. Projekto rezultatai

3.4.1 Mokymo medžiaga

Vadovas

„IntegratEU“ vadovas yra svarbi „Erasmus+“ projekto „Vasaros mokyklos aplinkos apsaugos, tvarumo ir ekologiško elgesio temomis, skirtos remti migrantų ir pabėgėlių integraciją ir įtrauktį į aukštąjį mokslą. Universitetų dėstytojų kompetencijų stiprinimas“ (2023–1– HR01–KA220–HED–000158143) dalis. Jis buvo parengtas kaip mokymo paketo, sukurtą pagal darbo paketą, dalis.

2. Šis vadovas yra švietimo išteklius, jungiantis aplinkosaugos švietimą, socialinę įtrauktį ir akademines inovacijas aukštojo mokslo įstaigose. Jį koordinuoja Zagrebo universitetas, o jis papildo „Integracijos vadovą“ (Kijevo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas), „Lauko veiklų rinkinį“ (Katelijos universitetas) ir „Vadovą, kaip organizuoti „IntegratEU“ vasaros mokyklas“ (Varšuvos universitetas). Kartu šie šaltiniai sudaro vieningą požiūrį į įtraukimą ir praktinį mokymąsi.

Tikslas ir koncepcija

Šio vadovo tikslas – tobulinti universitetų dėstytojų ir studentų įgūdžius aplinkos apsaugos, tvarumo ir ekologiško elgesio srityse. Šios temos naudojamos siekiant skatinti socialinę įtrauktį bei migrantų ir pabėgėlių integraciją į Europos aukštąjį mokslą. Vadove pateikiami teoriniai pagrindai, praktiniai pavyzdžiai, atvejų analizės ir mokymo modeliai, kuriuos galima pritaikyti vasaros mokyklose, seminaruose ir bendruomeninėse veiklose. Tekste skatinama mintis, kad aplinkosaugos sąmoningumas ir tvarus vystymasis gali būti veiksmingos priemonės, padedančios kurti įtraukias visuomenes ir skatinti tarpkultūrinį supratimą.

Struktūra ir mokymo programa

Vadovas suskirstytas į šešis pagrindinius skyrius. Kiekviename skyriuje aptariamas skirtingas aplinkos tvarumo aspektas ir jo svarba įtraukčiai bei švietimui ES:

IntegratEU

1. Skyriuje „Ekologija ir aplinkos apsauga ES“ pristatoma ES aplinkos politika, teisiniai pagrindai ir istorinė raida. Jame pabrėžiamos pagrindinės sutartys ir Europos žaliasis susitarimas.
2. Skyriuje „Žalioji ekonomika ir jos vieta ES“ apibrėžiamas žaliosios ekonomikos modelis, susijusios teorijos, pavyzdžiui, cirkuliacinė ekonomika ir suinteresuotųjų šalių teorija, bei ES strategijos, tokios kaip „Žaliasis susitarimas“, CSRD ir Taksonomijos reglamentas.
3. Skyriuje „Mėlynoji ekonomika ir tvarus jūrų išteklių naudojimas“ daugiausia dėmesio skiriama jūrų tvarumui, žuvininkystei ir pakrančių ekosistemoms kaip žaliosios perėjimo pavyzdžiams.
4. Skyriuje „Aplinkos tvarumas ir atsparumas klimato kaitai“ aptariami ES tikslai, pavyzdžiui, biologinės įvairovės atkūrimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos.
5. Knygoje „Ekologinis elgesys ir švietimas“ nagrinėjama, kaip įtraukusis švietimas ir mokymasis gamtoje gali paskatinti elgesio pokyčius.
6. „Aplinkos apsauga kaip tvaraus vystymosi prielaida“ susieja ekologines, ekonomines ir moralines pareigas, tuo pačiu remdama JT TVT.

Ryšys su mokymusi gamtoje ir integracija

Šis vadovas puikiai dera su „IntegratEU“ lauko veiklų rinkiniu. Šis rinkinys siūlo praktines užduotis, kuriose ekologinis mokymasis derinamas su socialine integracija. Tokios veiklos kaip bendruomenės sodininkystė, paveldo pažintiniai pasivaikščiojimai ir aplinkos tvarkymo akcijos skatina komandinį darbą, tarpkultūrinį bendravimą ir pilietinį aktyvumą. Šis praktinis metodas paverčia aplinkosaugos švietimą įtraukties įrankiu. Jis atitinka švietimo idėjas, kurios akcentuoja mokymąsi per bendras patirtis.

Ryšys su integracija ir aukštuoju mokslu

„Integracijos vadovas“ papildoma „Rankinį“, sutelkdamas dėmesį į socialinius, kultūrinius ir psichologinius veiksnius, susijusius su migrantų integracija ir aukštuoju mokslu. Jame integracija apibrėžiama kaip abipusis prisitaikymo ir tarpusavio supratimo procesas. „Rankinis“ šią koncepciją įgyvendina naudodamas mišriojo mokymosi modelius ir „On-Wheels“ vasaros mokyklos koncepciją. Šis požiūris derina mokymąsi klasėje, patirtis gamtoje ir skaitmenines veiklas, siekiant skatinti ekologinę atsakomybę ir tarpkultūrinę empatiją.

Poveikis ir vizija

„IntegratEU“ vadovas yra tiek akademinis, tiek politinis šaltinis. Jis remia į tvarumą orientuotas mokymo programas ir įtraukia mokymo modelius, atitinkančius „Erasmus+“ prioritetus – įtrauktį, skaitmeninimą ir tvarumą. Susiedamas aplinkos apsaugą su integracija, jis sprendžia du pagrindinius Europos iššūkius: klimato kaitą ir socialinę sanglaudą. Tai pasiekama per švietimą ir aktyvų dalyvavimą. Galiausiai vadove įsivaizduojama ateitis, kurioje aplinkosaugos švietimas tampa ekologinės atsakomybės ir žmogiškosios solidarumo grandimi, skatinančia bendradarbiavimą ir tvarų sambūvį.

Lauko veiklų rinkinys (kaip tai daryti) (UNICT)

Bendras tikslas

Katanijos universiteto siūloma metodologinė sistema orientuota į lauko veiklų rinkinio sisteminimą ir tobulinimą, užtikrinant nuoseklumą ir prieinamumą. Ši sistema siekia integruoti patirtinį mokymąsi, aplinkos tvarumą ir socialinę įtrauktį, remdama platesnius „IntegratEU“ tikslus skatinti novatoriškus švietimo metodus migrantams ir pabėgėliams.

Konkretūs tikslai	Aprašymas
O1	Suderinti partnerių indėlį naudojant vieningą metodologinę struktūrą.
O2	Užtikrinkite visų užduočių lapų turinio ir kalbos nuoseklumą.
O3	Pagerinti metodo atkartojamumą ir praktiškumą pedagogams bei moderatoriams.

1 lentelė – Pagrindiniai metodologinio pagrindo tikslai

Partnerių indėlis ir metodologinis suderinimas

Todėl komanda teiks pirmenybę bendraamžių vedamų veiklų integravimui, daugiakalbiam

paramą bei vadovaujamas refleksijos sesijas, siekdama maksimaliai padidinti dalyvių įsitraukimą ir užtikrinti, kad įgytos žinios būtų įsisavintos ir pritaikomos ne tik vasaros mokyklos metu, bet ir vėliau.

Kiekviena partnerių institucija prisidės prie bendradarbiavimo, pasiūlydama ne mažiau kaip tris lauko veiklas, remdamosi iniciatyvomis, kurios jau buvo įgyvendintos ir pripažintos veiksmingomis jų šalyse. Šie pavyzdiniai modeliai bus nurodyti veiklos aprašymuose, o tai leis skaitytojams išsamiau susipažinti su originaliomis praktikomis ir jas pritaikyti. Be to, visi partneriai pateiks tris konkrečias strategijas, skirtas dalyvių motyvacijai ir įsitraukimui didinti.

Siekiant užtikrinti metodologinį suderinamumą, partneriams buvo pateiktas standartizuotas ir pakartojamas formatas, užtikrinantis tiek suderinamumą su „IntegratEU“ sistema, tiek pritaikomumą būsimoms iniciatyvoms švietimo ir bendruomenės kontekste. Toliau pateiktoje lentelėje apibūdinama jo struktūra, nurodant pagrindinius klausimus ir kiekviename skyriuje numatomą turinio tipą.

Skyrius	Pagrindinis klausimas	Turinio aprašymas
Veikla	Apie ką yra ši veikla?	• Trumpas, apibūdinantis pavadinimas. • Veiklos turinio santrauka ir jos sąsaja su „IntegratEU“ vertybėmis. • Trumpas pagrindinių veiksmų apžvalga.
Strategijos	Kokios mokymosi ar įsitraukimo strategijos taikomos?	• Pedagoginiai metodai. • Paaiškinimas, kaip dalyviai įtraukiami ir remiami visos veiklos metu.
Misija ir tikslai	Kokie yra bendrieji šios veiklos tikslai?	• Ilgalaikių tikslų aprašymas. • Nuoroda į europines vertybes. • Numatomos kompetencijos, būtų ugdyti.
Kontekstas	Kur ir su kuo galima veikla gali būti įgyvendinta?	• Aplinkos aprašymas (lauke / patalpoje / mišrus). • Tikslinės grupės nustatymas. • Praktinė informacija apie trukmę, grupės dydį, reikalingas priemones ir vedėjus. • Prieinamumas ir įtraukties aspektai.
Tikėtini rezultatai	Kokie yra numatomi rezultatai ir	• Tikėtini mokymosi rezultatai.

	mokymosi	
	?	• Numatomas poveikis elgsenai.
Nurodymai vasaros mokyklų mokytojams	Kaip mokytojai turėtų organizuoti ir vesti šią veiklą?	• Žingsnis po žingsnio instrukcijos dėl pasirengimo, vykdymo ir apmąstymų. • Grupės valdymo gairės. • Pastabos dėl dokumentaciją (lankomumas, atsiliepimai, nuotraukos). • Pasiūlymai, kaip šią veiklą pritaikyti kitose aplinkybėse.

2 lent. Lauko veiklų metodinis šablonas

Metodologinis procesas susideda iš penkių nuoseklių etapų, apimančių bendradarbiavimu pagrįstą indėlį, techninį tobulinimą ir patvirtinimą. „UniCT“ darbo grupė dirbs siekdama suvienodinti kalbą ir terminologiją, nustatyti galimus sutapimus ar neatitikimus bei suskirstyti veiklas į tris temines grupes („Integracija“, „Aplinka“ ir „Aplinka ir integracija“), kad būtų užtikrintas vieningas, aukštos kokybės veiklų rinkinys, atitinkantis bendrus akademinius ir veiklos standartus.

Etapas	Aprašymas	Atsakingas	Rezultatas
P1	Partnerių pasiūlytų veiklų ir strategijų rinkinys	Visi partneriai	Veiklos lapų projektai
P2	Teminė klasifikacija	UniCT	Kategorizuotas duomenų rinkinys
P3	Standartizavimas formato formato, terminologijos ir struktūros	UniCT	Suderintų projektų
P4	Integracija motyvacijos motyvacijos ir įsitraukimo strategijų	UniCT	Įvadinis metodologinis skyrius
P5	Patvirtinimas ir galutinis redagavimas	UniCT	Galutinė, spaudai parengta medžiaga

3 lentelė. Metodologinių etapų apžvalga

Siekiant užtikrinti metodologinį nuoseklumą ir kokybę, „UniCT“ komanda koordinuos tarpusavio vertinimo procesą, į kurį bus įtraukti visi partneriai, ir tikrins, ar visos veiklos atitinka „IntegratEU“ programos gaires bei ES įtraukties ir bendradarbiavimo principus.

Vadovas, kaip organizuoti „IntegratEU“ vasaros mokyklas

„IntegratEU“ vasaros mokyklų organizavimo vadovo tikslas – pateikti galimus scenarijus ir tapti idėjų šaltiniu, kurį būtų galima pritaikyti įvairiais formatais ir skirtingose aplinkybėse. Vadove turėtų būti pateikti pagrindiniai pasiūlymai, kaip organizuoti ilgesnius ir trumpesnius renginius bei veiklas, skatinančias vietas ir tarptautinių bendruomenių mobilizaciją. Šiame dokumente pateikiamos praktinės instrukcijos, kaip planuoti, organizuoti ir vykdyti „IntegratEU“ vasaros mokyklą, siekiant remti migrantų ir pabėgėlių integraciją bei įtrauktį į aukštąjį mokslą.

Vadove bus pateikta ši informacija:

- Dalyvių profilis;
- Kaip pritraukti ir motyvuoti dalyvius užsiregistruoti?;
- Kaip organizuoti vasaros mokyklas?
- Kaip palaikyti ryšį su dalyviais po mokyklos pabaigos?
- Kaip reklamuoti vasaros mokyklas?
- Mokyklos komunikacijos ir reklamos strategija.

Kalbant apie darbo proceso organizavimą, kiekvienas partneris parengs veiklos planą su išsamia metodika, remdamasis savo „IntegratEU“ medžiagos pagrindais.

Veiklos plane turėtų būti nurodyti šie punktai:

- ✓ – taikytini mokymo metodai;
- ✓ – grupės profilis
- ✓ – komandos formavimas
- ✓ – mokymo turinio struktūrizavimas
- ✓ – atvejų tyrimų atranka
- ✓ – pavyzdžių sąrašas
- ✓ – vaidmenų žaidimų scenarijai
- ✓ – pasiūlymai dėl skaitmeninio turinio
- ✓ – OWSS organizavimo modeliai

Visi partneriai atliks jiems paskirtas užduotis, t. y. parengs mokymo turinį, atvejų analizę, pavyzdžius ir vaidmenų žaidimų scenarijus, siekdami suteikti mokymo kursui daugiau praktinio pobūdžio. Be to, jie parengs įvairų skaitmeninį turinį, kuris bus lengvai naudojamas ir labiau įtrauks studentus. Partneriai taip pat bendradarbiaus, siekdami nustatyti geriausią vasaros mokyklą „ant ratų“ organizavimo būdą. Parengtas turinys bus perduotas atitinkamam koordinatoriui, kuris jį sujungs į vieną nuoseklų dokumentą.

3.4.2. Integracijos paketas

- Integracijos kūrimo vadovas (TSUni)

1. Įvadas.

1.1. Integracijos politika Europoje.

Migrantų ir pabėgėlių integracija į priimančiąsias visuomenes yra svarbus šiuolaikinės Europos socialinės politikos aspektas. Intensyvėjanti migracija, ypač iš Ukrainos, kelia naujus iššūkius Europos šalims, siekiančioms socialinio stabilumo ir ekonominio augimo. Migrantų ir pabėgėlių integracija yra itin svarbi priimančioms šalims, nes tai yra svarbus šiuolaikinės Europos socialinės politikos aspektas. Šios politikos priemonės padeda užkirsti kelią socialiniam susiskaldymui, mažinti ksenofobiją ir diskriminaciją bei užtikrinti lygias galimybes visiems visuomenės nariams. Didėjanti migracija, ypač iš Ukrainos, kelia naujus iššūkius Europos šalims, siekiančioms socialinio stabilumo ir ekonominio augimo.

Apžvalga, kodėl žmonės migruoja – karas, globalizacija, darbo rinkos, socialinės ir stichinės nelaimės – atlieka svarbų vaidmenį siekiant suprasti bendrą kontekstą, kuriame vyksta šie įvykiai, o tai savo ruožtu padeda formuluoti integracijos politiką, atsižvelgiančią į migrantų poreikius ir iššūkius, su kuriais jie susiduria. Integracija yra svarbus socialinio stabilumo ir ekonominės plėtros elementas. Ji padeda užkirsti kelią socialinei atskirčiai, skatina kultūrinius mainus ir kultūrinį praturtinimą bei užtikrina lygias galimybes visiems piliečiams. Šios svarbos suvokimas yra itin svarbus kuriant veiksmingą integracijos politiką ir programas.

Integracijos svarba glūdi tame, kad ji prisideda prie darnios visuomenės kūrimo, kurioje visi nariai, nepriklausomai nuo kilmės, turi galimybę realizuoti savo potencialą. Taip pat svarbu išlaikyti socialinę taiką ir išvengti konfliktų, kylančių dėl kultūrinių ar ekonominių skirtumų.

1.2. Vasaros mokyklų svarba ir vaidmuo integracijos procese.

Vasaros mokyklos suteikia galimybę įgyti žinių, ugdyti įgūdžius ir geriau suprasti kultūrą – tai yra būtina sėkmingai integracijai. Vasaros mokyklos suteikia imigrantams galimybę gerinti priimančiosios šalies kalbos žinias, o tai yra būtina norint pasinaudoti švietimo, darbo rinkos ir socialinių paslaugų galimybėmis. Vasaros mokyklos sukuria palankią aplinką socializacijai. Jos suteikia galimybę migrantams ir vietos gyventojams bendrauti neformaliose aplinkybėse, o tai padeda užmegzti socialinius ryšius, mažinti kultūrinės kliūtis ir skatinti toleranciją. Vasaros mokyklų dalyviai turi galimybę prisitaikyti prie naujo sociokultūrinio konteksto, o tai mažina stresą ir izoliaciją, didina savigarbą ir skatina asmeninį tobulėjimą.

Aplinkosaugos švietimas atlieka svarbų vaidmenį migrantų ir pabėgėlių adaptacijos procese. Žinios apie gamtos išsaugojimą, racionalų išteklių naudojimą ir atsakingą elgesį su aplinka ne tik prisideda prie gamtos apsaugos, bet ir padeda naujakuriams prisitaikyti

priimančiosios visuomenės normoms ir vertybėms. Aplinkosaugos raštingumas yra svarbus šiuolaikinio gyvenimo aspektas, apimantis tvaraus vystymosi principų supratimą, atsakingą išteklių naudojimą ir aplinkos apsaugą. Šios žinios svarbios ne tik gamtos išsaugojimui, bet ir migrantams bei pabėgėliams, siekiantiems prisitaikyti prie naujos aplinkos, kurioje šie klausimai yra ypač svarbūs. Supažindinant migrantus ir pabėgėlius su aplinkosaugos iššūkiais, su kuriais susiduria šiuolaikinė visuomenė, jie gali įgyti praktinių įgūdžių, pavyzdžiui, atliekų rūšiavimo, plastiko naudojimo mažinimo ir energijos taupymo, o tai savo ruožtu padės jiems integruotis į aplinką tausojančią visuomenę. Aplinką tausojančio elgesio ugdymas paskatins pabėgėlius ir migrantus kasdieniame gyvenime taikyti aplinką tausojančias praktikas, prisidedamas prie jų harmoningo sambūvio su priimančiomis visuomenėmis.

Tuo pačiu metu švietimas yra svarbi priemonė, padedanti integruoti migrantus ir pabėgėlius į priimančiąsias visuomenes. Švietimas suteikia galimybę įgyti žinių, įgūdžių ir susipažinti su kultūrinėmis normomis, būtinomis sėkmingai integracijai ir aktyviam dalyvavimui visuomeniniame gyvenime. Ypač aukštasis išsilavinimas atveria galimybes profesiniam tobulėjimui, kvalifikacijos kėlimui ir geriau apmokamoms darbo vietoms. Tai ne tik gerina migrantų ekonominę padėtį, bet ir prisideda prie priimančiųjų šalių ekonominės plėtros.

Kartu su švietimu tai skatina pabėgėlių ir migrantų socializaciją. Šis procesas padeda migrantams ir pabėgėliams rasti savo vietą naujoje visuomenėje, suprasti kultūrą ir socialines normas bei bendrauti su vietos gyventojais. Socializacijos veikla, pavyzdžiui, dalyvavimas socialiniuose ir sportiniuose renginiuose bei savanoriškuose projektuose, padeda įveikti kultūrinės kliūtis, sumažinti izoliacijos jausmą ir padidinti naujakurių savigarbą. Ji taip pat prisideda prie teigiamo migrantų įvaizdžio formavimo visuomenėje, padeda mažinti įtampą ir skatina socialinę integraciją.

Iš to galime daryti išvadą, kad migrantų ir pabėgėlių, įskaitant atvykusius iš Ukrainos, integracija į Europos visuomenę yra sudėtingas, tačiau būtinas procesas. Švietimas, ekologinis raštingumas ir socializacija atlieka svarbų vaidmenį šiame procese: jie ne tik padeda naujokams prisitaikyti prie naujos aplinkos, bet ir prisideda prie priimančiųjų visuomenių vystymosi bei užtikrina socialinį stabilumą, ekonomikos augimą ir kultūrinį praturtinimą.

Todėl skyriai, skirti Europos integracijos politikai bei vasaros mokyklų svarbai ir vaidmeniui integracijos procese, yra itin svarbūs siekiant suprasti tiek teorinius pagrindus, tiek praktinius migrantų ir pabėgėlių integracijos aspektus. Šiuose dviejuose skyriuose pateikiama išsami politikos krypčių ir programų, galinčių prisidėti prie sėkmingos naujakurių integracijos į Europos visuomenę, analizė. Šių skyrių rengimo metodologija apima įvairius tyrimo metodus, leidžiančius atlikti išsamią medžiagos analizę ir užtikrinti praktinį orientavimą.

2. Integracijos politikos teoriniai aspektai.

2.1. Integracijos sąvoka.

Terminų ir kategorijų apžvelgimas padeda aiškiai apibrėžti, ką reiškia integracija, kokius aspektus ji apima ir kokių rezultatų tikimasi. Tai užtikrins, kad visi dalyviai, pradedant nuo

Nuo vasaros mokyklų organizatorių ir universitetų profesorių iki pačių migrantų ir pabėgėlių – visi jie turi bendrą supratimą. Pagrindiniai integracijos metodai ir teoriniai modeliai (pvz., daugiakultūriškumo ir asimiliacijos modeliai) siūlo skirtingas integracijos proceso perspektyvas. Tai svarbu norint pasirinkti metodą, kuris geriausiai atitinka konkrečios šalies ar bendruomenės situaciją, ir suprasti kiekvieno metodo galimus iššūkius bei privalumus. Daugiakultūriškumo ir asimiliacijos modeliai leidžia giliai suprasti, kaip skirtingos visuomenės vertina įvairovę ir kokius integracijos metodus jos taiko. Tai padeda kurti veiksmingesnes strategijas, kuriose atsižvelgiama į priimančiosios visuomenės specifinį kultūrinį kontekstą.

2.2. Integracijos sociokultūriniai aspektai.

Migrantų kultūriniai ir religiniai ypatumai yra pagrindiniai veiksniai, darantys įtaką jų prisitaikymui naujoje visuomenėje. Šių aspektų supratimas padeda išvengti kultūrinių konfliktų ir skatina toleranciją bei pagarbą įvairovei. Tuo pačiu metu tolerancija yra svarbus sėkmingos integracijos veiksnys. Informacija apie tolerantiško požiūrio į pabėgėlius ir migrantus svarbą padeda paaiškinti, kaip kultūrinių ir religinių skirtumų pripažinimas prisideda prie takaus sambūvio ir mažina socialines įtampas.

2.3. Psichologiniai ir ekonominiai pabėgėlių bei migrantų integracijos aspektai.

Psichologinis požiūris nagrinėja įtampą, išankstinius nusistatymus, kultūrinius ir religinius skirtumus bei moralines ir psichologines problemas, su kuriomis susiduria migrantai. Šis aspektas yra svarbus siekiant suprasti, kokią poveikį šie veiksniai daro migrantų psichinei sveikatai ir kaip jie gali padėti jiems įveikti integracijos iššūkius.

Tuo pačiu metu socialinis statusas, kalbos ir bendravimo problemos yra vienos iš pagrindinių integracijos kliūčių; šių aspektų tyrimas padeda mums suprasti, kaip kalbos įgūdžių trūkumas ar bendravimo problemos gali apsunkinti galimybę gauti išsilavinimą, įsidarbinti ir pasinaudoti kitomis socialinėmis paslaugomis.

Atskirai reikėtų pabrėžti nedarbo ir ekonominių veiksnių klausimą, kurie yra svarbūs integracijos elementai: migrantų nedarbas gali lemti socialinę atskirtį ir ekonominį nesaugumą. Šiame skyriuje nurodomos ekonominių sunkumų priežastys ir siūlomos strategijos, kaip juos įveikti.

Apibendrinant, skyrius „Teoriniai pabėgėlių ir migrantų integracijos pagrindai“ suteikia pagrindines žinias, padedančias suprasti integracijos proceso sudėtingumą ir daugialypumą. Jis sudaro pagrindą praktinių priemonių ir strategijų, skirtų sėkmingai migrantų ir pabėgėlių integracijai į naują visuomenę, kūrimui. Šis skyrius yra ypač svarbus organizatoriams, mokytojams ir kitiems suinteresuotiesiems asmenims, nes jame pateikiami teoriniai pagrindai, kuriais remiantis galima kurti veiksmingas integracijos programas.

3. Vasaros mokyklos organizavimo proceso integracijos aspektai.

3.1. Vasaros mokyklos rengimas.

Prieš organizuojant vasaros mokyklą, būtina išanalizuoti pabėgėlių ir migrantų poreikius. Tai būtina, kad vasaros mokykla galėtų veiksmingai patenkinti dalyvių poreikius. Tam reikia išsamiai išanalizuoti dalyvių charakteristikas, pavyzdžiui, amžių, išsilavinimo lygį, socialinę padėtį ir ankstesnę patirtį. Ši analizė padės jums parengti programą, kuri geriausiai atitiktų dalyvių poreikius ir skatintų integraciją. Pirmiausia turėtumėte daugiau sužinoti apie jų švietimo poreikius, ankstesnę darbo patirtį, kalbos įgūdžius, finansinę ir šeiminingą padėtį, teisinį statusą, kultūrines ir religines ypatybes bei traumines patirtis (ypač Ukrainos migrantų atveju).

3.2. Migrantų ir pabėgėlių įtraukimas į vasaros kursą.

Šiame skyriuje turėtų būti aptarti pagrindiniai aspektai, susiję su pabėgėlių ir migrantų įtraukimu į vasaros mokyklą, įskaitant strategijas, metodus ir rekomendacijas, kaip juos pritraukti, motyvuoti ir remti. Turėtų būti pabrėžtos jų pritraukimo strategijos, įskaitant atitinkamos informacijos sklaidą (per žiniasklaidą, vietos bendruomenes, socialines tarnybas ir pan.), motyvuojančias veiklas (pranešimas apie nemokamą mokslą ir maitinimą, transporto paslaugų siūlymą, įdomius renginius), pagalbą kuriant dalyvių socialinius tinklus, skirtus dalytis patirtimi ir teikti paramą, bei atsiliepimų iš dalyvių ir mokytojų rinkimą, siekiant tobulinti programą.

Šis skyrius turėtų būti sistemingas, aiškus ir praktiškas, kad vasaros mokyklų organizatoriai suteiktų žinių ir priemonių, reikalingų veiksmingam darbui su pabėgėliais ir migrantais.

3.3 Organizuokite bendradarbiavimą su vietos valdžios institucijomis.

Reikėtų pabrėžti bendradarbiavimo su vietos valdžios institucijomis svarbą siekiant gauti leidimus, paramą ir finansavimą, ypač organizuojant vasaros mokyklą. Būtina užmegzti veiksmingą bendravimą ir bendradarbiavimą su vietos valdžios institucijomis, įskaitant partnerystės ryšių užmezgimą, dalyvavimą bendruose susitikimuose bei bendrų projektų ir programų rengimą. Šiame kontekste patartina apsvarstyti galimybę gauti dotacijas ir kitas finansinės paramos formas iš vyriausybės bei savivaldybių.

3.4 Vietos bendruomenės įtraukimas.

Svarbu į vasaros mokyklos organizavimą įtraukti vietos bendruomenę, įskaitant vietos NVO, įmones, mokyklas ir kultūros įstaigas. Tuo pačiu metu būtina paaiškinti, kaip pritraukti savanorius, partnerius ir rėmėjus iš vietos bendruomenės bei kaip organizuoti informacines kampanijas, siekiant didinti visuomenės informuotumą ir dalyvavimą. Turėtų būti veiksmingai naudojami vietos lygmeniu turimi ištekliai, tokie kaip infrastruktūra, vietos žinios ir patirtis. Reikėtų pabrėžti bendradarbiavimo su vietos bendruomene privalumus, siekiant sukurti palankią aplinką vasaros mokyklos dalyviams.

3.5. Įdarbinti mokytojus ir ekspertus, kurie dalyvautų vasaros mokykloje.

Būtina apibūdinti mokytojų ir ekspertų atrankos kriterijus: jų profesinę patirtį, žinias tarpkultūrinės komunikacijos srityje ir norą dirbti su įvairiomis auditorijomis. Taip pat reikėtų apsvarstyti, kaip ruošite mokytojus darbui su vasaros mokyklos dalyviais, įskaitant mokymus apie konkrečius metodus ir požiūrius, taikomus dirbant su migrantais ir pabėgėliais. Be to, reikia pagalvoti, kaip remsite ir motyvuosite mokytojus, įskaitant nuolatinį profesinį tobulinimąsi, tobulėjimo galimybes ir praktikos bendruomenių kūrimą.

Tuo pačiu metu darbas su migrantais ir pabėgėliais vasaros atostogų metu reikalauja sukurti universalius bendravimo metodus, tinkamus dirbant su žmonėmis iš skirtingų kultūrinių ir religinių aplinkų. Apsvarstykite galimybę naudoti vaizdines priemones, paprastas kalbos struktūras ir vertėjų paslaugas. Bendravimo su pabėgėliais ir migrantais procesas reikalauja specifinio požiūrio, siekiant nustatyti dalyvių pagrindines problemas, pavyzdžiui, prisitaikymą prie naujos aplinkos, sveikatos problemas, socialinę izoliaciją ir pan. Labai svarbūs yra metodai, įtraukiantys dalyvius į problemų aptarimą ir sprendimų paiešką, pavyzdžiui, grupinės diskusijos, individualios konsultacijos, kūrybinės dirbtuvės ir pan.

4. Mokymo strategijos ir metodai, sudarantys integracijos proceso dalį.

4.1. Pedagoginiai metodai, skirti pabėgėlių ir migrantų mokymui.

Būtina aprašyti pagrindines pedagogines teorijas ir metodus, tinkamus pabėgėlių ir migrantų mokymui. Tai gali būti konstruktivizmo teorijos, sociokultūrinės teorijos, adaptyvusis mokymasis, diferencijuotas mokymasis ir pan. Reikėtų paaiškinti, kaip pedagoginiai metodai pritaikomi prie pabėgėlių ir migrantų poreikių, atsižvelgiant į jų kultūrinį ir kalbinį kontekstą. Šiame kontekste reikėtų paaiškinti mokymosi individualizavimo svarbą, pavyzdžiui, individualizuotų mokymo programų kūrimą ir medžiagos pritaikymą prie skirtingų dalyvių išsilavinimo lygių.

4.2. Vasaros kursų mokymo programų rengimas: integracijos elementai.

Turėtumėte aprašyti pabėgėlių ir migrantų poreikių analizės procesą, siekiant parengti tinkamą mokymo programą, įskaitant integracijai svarbių temų, pavyzdžiui, kalbos įgūdžių, kultūrinių žinių bei teisių ir pareigų naujoje šalyje, nustatymą. Turėtumėte parengti vasaros mokyklos mokymo programos struktūrą, įskaitant pagrindinius modulius, temas, mokymosi tikslus, vertinimo metodus ir mokymo medžiagą. Svarbi šios struktūros dalis turėtų būti integracijos komponentas. Turėtumėte paaiškinti, kad mokymo programa apima tokius integracijos elementus kaip kultūrinis prisitaikymas, žinios apie vietinius papročius ir tradicijas bei integracija į vietinę bendruomenę.

4.3. Interaktyvi pedagogika kaip socializacijos ir adaptacijos sudedamoji dalis.

Šiame poskyryje pateikiama interaktyvių mokymosi metodų apžvalga, įskaitant vaidmenų žaidimus, grupinius projektus, simuliacijas, diskusijas ir idėjų generavimo sesijas. Verta apsvarstyti, kaip interaktyvūs metodai prisideda prie pabėgėlių ir migrantų socializacijos bei padeda jiems geriau prisitaikyti prie naujos aplinkos ir užmegzti socialinius ryšius. Taip pat pageidautina pateikti konkrečius pavyzdžius, kaip interaktyvūs metodai sėkmingai taikomi vasaros mokyklose ar kitose švietimo programose.

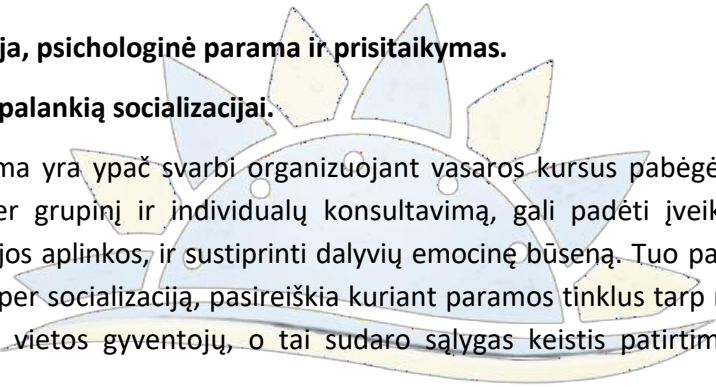
4.4. Mokytojų kultūrinė kompetencija.

Būtina apibrėžti kultūrinę kompetenciją, paaiškinti, kas tai yra, kokie yra jos pagrindiniai komponentai ir kodėl ji svarbi dirbant su pabėgėliais ir migrantais. Tuo pačiu metu būtina pabrėžti, kaip mokytojų kultūrinė kompetencija veikia jų mokymo veiksmingumą, sąveiką su dalyviais ir integracijos procesą. Šiame kontekste ypač svarbus yra mokytojų kultūrinės kompetencijos ugdymo būdų aprašymas, įskaitant mokymus, seminarus, savarankišką mokymąsi ir praktiką.

5. Socialinė integracija, psichologinė parama ir prisitaikymas.

5.1. Sukurti aplinką, palankią socializacijai.

Psichosocialinė parama yra ypač svarbi organizuojant vasaros kursus pabėgėliams ir migrantams: parama, teikiama per grupinį ir individualų konsultavimą, gali padėti įveikti stresą, susijusį su prisitaikymu prie naujos aplinkos, ir sustiprinti dalyvių emocinę būseną. Tuo pačiu metu integracijos funkcija, pasiekiamą per socializaciją, pasireiškia kuriant paramos tinklus tarp migrantų ir pabėgėlių bei tarp migrantų ir vietos gyventojų, o tai sudaro sąlygas keistis patirtimi ir teikti tarpusavio pagalbą.

IntegratEU

5.2. Psichologinė pagalba ir konsultacijos.

Svarbus vasaros mokyklos veiklos elementas, skirtas pabėgėliams ir migrantams, yra psichologinės pagalbos poreikis. Reikėtų aptarti psichologinės pagalbos svarbą, ypač atsižvelgiant į stresą, traumas ir prisitaikymo sunkumus, kuriuos patiria pabėgėliai ir migrantai. Reikėtų apsvarstyti įvairias psichologinės pagalbos formas, įskaitant individualų konsultavimą, grupinę terapiją, socialinių paslaugų paramą ir psichosocialinės pagalbos programas. Taip pat būtina aprašyti konsultavimo metodus ir požiūrius, taikomus padedant pabėgėliams ir migrantams, pavyzdžiui, kognityvinę elgesio terapiją, traumų terapiją ir paramą per krizės intervenciją.

5.3. Lauko veiklos integracinis potencialas.

Šiame poskyryje turėtų būti pabrėžta užklausinės veiklos svarba ir paaiškinta, kodėl užklausinė veikla ir išvykos yra būtinos pabėgėlių ir migrantų integracijai, įskaitant jų poveikį socializacijai, adaptacijai ir kultūriniam supratimui. Taip pat patartina

pabrėžti veiklos rūšis, pavyzdžiui, sporto varžybas, kultūrinius renginius, ekskursijas ir savanoriškus projektus, bei paaiškinti, kaip ši veikla prisideda prie integracijos. Atskirame skyriuje turėtų būti pateiktas užklasinės veiklos ir ekskursijų organizavimo proceso aprašymas, įskaitant planavimą, išteklių mobilizavimą, bendradarbiavimą su vietos institucijomis ir dalyvių kultūrinio konteksto atsižvelgimą.

6. Integracija per švietimą.

6.1. Aplinkos švietimas kaip integruojantis veiksnys.

Čia būtina paaiškinti, kaip aplinkosaugos švietimas gali veikti kaip integruojanti priemonė pabėgėliams ir migrantams bei vietos valdžios institucijų, bendruomenių ir organizacijų atstovams. Veiksmingas bendravimas tarp jų gali padidinti tarpusavio supratimo ir bendradarbiavimo lygį. Europos šalyse pabėgėlių, migrantų ir vietos valdžios institucijų atstovų mokymui turėtų būti naudojami pedagoginiai mokymo metodai (įtraukimas). Tai gali būti labai galinga priemonė pabėgėlių ir migrantų integracijai, pradedant nuo jų bendravimo su vietos valdžios institucijomis palengvinimo. Verta pabrėžti pasitikėjimu grindžiamų santykių ir draugiškos atmosferos kūrimo svarbą (atviros diskusijos, įtraukios švietimo praktikos). Svarbu paaiškinti, kaip mokymo programa remia pabėgėlių ir migrantų integraciją Europoje ir kaip ji gali padėti ugdyti supratimą bei pagarbą bendroms Europos vertybėms. Šioje knygoje paaiškinama, kad įtraukusis švietimas, kurio dėmesio centre yra aplinkos apsauga ir tvarus vystymasis, gali būti naudojamas kaip integracijos priemonė pabėgėliams, migrantams ir vietos valdžios institucijoms. Šiame kontekste svarbi švietimo proceso sudedamoji dalis yra pedagoginė mokymo metodika, integruojanti aplinkos apsaugos temas į mokymo programą. Ši metodika turėtų būti universali, kad ją galėtų naudotis ne tik pabėgėliai ir migrantai, bet ir vietos valdžios institucijų atstovai.

6.2. Išnaudoti Europos aukštojo mokslo sistemos potencialą.

Čia reikėtų paaiškinti, kodėl svarbu integruoti migrantus ir pabėgėlius į švietimo procesą bei suteikti jiems galimybes mokytis Europos švietimo įstaigose. Šiuo tikslu reikėtų nustatyti pabėgėlių ir migrantų švietimo poreikius atliekant apklausas ar interviu, taip pat parengti pabėgėliams ir migrantams skirtą veiksmų planą, kuriame būtų pateikta informacija apie įvairius Europos universitetus, mokymo programas, stipendijas ir kitas paramos formas. Verta pabrėžti, kad tai gali padėti integruoti migrantus ir pabėgėlius į švietimo procesą.

6.3. Motyvacija kaip integracijos dalis.

Pateikite informaciją apie tai, kaip motyvuoti pabėgėlius ir migrantus tęsti mokslą po vasaros mokyklos ir siekti aukštojo išsilavinimo. Švietimas yra vienas iš svarbiausių veiksnių, lemiančių sėkmingą migrantų ir pabėgėlių integraciją. Švietimas atveria jiems naujas galimybes tobulėti profesinėje srityje, gerinti socialinę padėtį ir užtikrinti ekonominį saugumą. Informacija

Informacija apie mokymosi galimybes turėtų motyvuoti pabėgėlius ir migrantus tęsti mokslą bei tobulėti asmeniškai. Tai turėtų apimti pagrindinę paramą vasaros mokyklų dalyviams, besiruošiantiesiems stoti į Europos universitetus: pagalbą rašant motyvacinius laiškus, patarimus renkantis studijų kryptį bei konsultacijas, kaip pasiruošti stojamiesiems egzaminams ir darbo pokalbiams. Taip pat perspektyvi kryptis galėtų būti pabėgėlių ir migrantų akademinių pasiekimų skatinimas, organizuojant papildomas pamokas, kalbų kursus ir teikiant konsultacijas, kurios padėtų jiems įveikti su kalba ir kultūra susijusias kliūti. Šiame kontekste taip pat verta apsvarstyti galimybę organizuoti susitikimus ir internetines konferencijas su Europos universitetų atstovais, skirtas pabėgėliams ir migrantams. Būtina pabėgėliams ir migrantams parodyti jų ateities perspektyvas, suteikti jiems vilties ir paramos, o visi šie vasaros mokyklų kursai turėtų būti pagrindinė priemonė, padedanti jiems prisitaikyti prie Europos visuomenės ir integruotis į ją. „Integracija per švietimą“ turėtų būti pagrindinis šių kursų šūkis.

7. Rezultatai, vertinimas ir perspektyvos.

7.1. Kaip galima įvertinti integracijos sėkmę?

Čia būtina aprašyti įvairius būdus, kaip vertinti migrantų ir pabėgėlių integracijos sėkmę. Tai gali būti kiekybiniai ir kokybiniai metodai, pavyzdžiui, apklausa, interviu, statistinių duomenų analizė ir specializuotų priemonių naudojimas socialinei bei švietimo integracijai vertinti. Turėtumėte apibrėžti kriterijus, kuriais remsitės vertindami savo integracijos programos sėkmę, pavyzdžiui, socialinio prisitaikymo lygį, akademinius pasiekimus, pasitenkinimą programa ir kitus rodiklius.

7.2. Duomenų analizė ir dalyvių atsiliepimai.

Šiame skyriuje turėtų būti aprašytas metodologinis požiūris į duomenų rinkimą, analizę ir rezultatų interpretavimą. Jame pateikiamas naudotų priemonių ir metodų aprašymas bei šių metodų pasirinkimo motyvai.

7.3. Rekomendacijos tolesnei programos plėtrai.

Šiame skyriuje, remdamiesi vertinimo išvadomis ir duomenų analize, turėtumėte pateikti rekomendacijas dėl savo integracijos programos, įskaitant vasaros mokyklą migrantams ir pabėgėliams, tolesnės plėtros. Turėtumėte aprašyti galimas programos naujoves ir tobulinimo galimybes, remdamiesi savo duomenimis ir atsiliepimais. Tai galėtų būti nauji mokymo metodai, programos formato pakeitimai, patobulintos komunikacijos strategijos ir pan. Taip pat svarbu apsvarstyti programos plėtros perspektyvas, pavyzdžiui, geografinę plėtrą, naujų partnerių pritraukimą bei naujų kursų ir išteklių kūrimą.

Aukštojo mokslo vadovas migrantams ir pabėgėliams: plėtra

Įvadas

Šio vadovo tikslas – pateikti išsamią informaciją apie įstojimo į universitetą procesą ir vasaros mokyklose „On-Wheels“ įgytų žinių praktinį pritaikymą. Šis vadovas skirtas migrantams ir pabėgėliams, kurie planuoja tęsti studijas ir ieškoti karjeros galimybių partnerio šalyje.

Dokumente bus pateikta ši informacija:

1. Skyriuje apie aukštąjį mokslą bus pateikta priimančiosios šalies aukštojo mokslo sistemos organizacinės struktūros apžvalga. Jame bus pateikta išsami informacija apie stojimo į universitetų studijų programas ir įrašymo į jas procedūras.
2. Skyrius, skirtas aplinkosauginiam elgesiui, bus skirtas praktiniams patarimams, kaip pritaikyti vasaros mokyklos kursuose įgytas žinias aplinkos apsaugos, tvarumo ir ekologinio elgesio srityse. Be to, jame taip pat bus aptariamas vasaros mokykloje įgytų žinių praktinis pritaikymas.

Skyrius apie aukštąjį mokslą

1. Teisiniai aspektai, susiję su teisėtu buvimu ir studijomis priimančiojoje šalyje:

- Pabėgėlio statusas;
- Laikinas leidimas gyventi;
- Studentų viza.

2. Aukštojo mokslo sistemos apžvalga:

- Trumpas universitetų, kolegijų, politechnikos institutų ir profesinių mokyklų apžvalga;
- Laipsnių, sertifikatų rūšys ir studijų programų trukmė.

3. Priėmimo reikalavimai ir galimybės:

- Priėmimo reikalavimai (akademiniai pasiekimai, kalbos mokėjimas ir stojamieji egzaminai);
- Užsienio kvalifikacijų pripažinimas;
- Kalbos reikalavimai;
- Pereinamosios programos: (parengiamųjų kursų ar programų, skirtų padėti migrantams ir pabėgėliams atitikti priėmimo kriterijus, aprašymas).

4. Paraiškos pateikimo procesas:

- Kaip teikti paraišką: žingsnis po žingsnio vadovas (reikėtų pateikti procesą iliustruojančią schemą);
- Atitinkami terminai ir grafikai;
- Reikalingi dokumentai.

5. Finansinė parama ir stipendijos:

- Mokestis už mokslą ir kiti mokesčiai;
- Finansinės paramos galimybės;
- Stipendijos migrantams ir pabėgėliams.

6. Pagalbos paslaugos:

- Akademinei parama (informacija apie korepetavimą, mentoriavimą ir kitus akademinius išteklius);
- Konsultavimo ir psichinės sveikatos paslaugos;
- Teisinė ir imigracijos parama: informacija apie paslaugas, kurios gali padėti spręsti teisinius ir imigracijos klausimus, įskaitant vizų reikalavimus;
- Kalbų mokymo ir integracijos programos;
- Studentų organizacijos, teikiančios paramą migrantų ir pabėgėlių studentams.

7. Išteklių ir kontaktinių duomenys

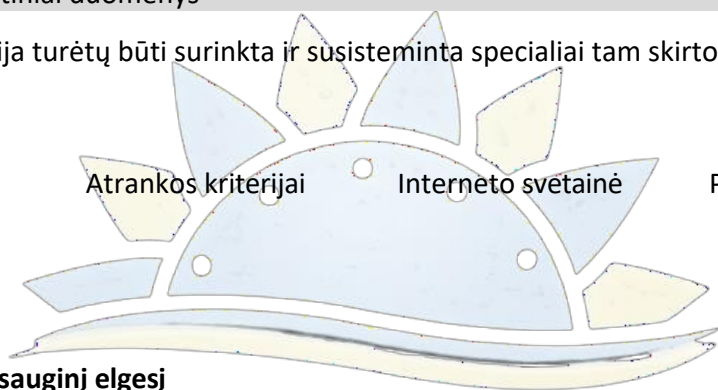
Pagrindinė informacija turėtų būti surinkta ir susisteminta specialiai tam skirtose lentelėse, pavyzdžiui:

Aukštojo mokslo
įstaiga

Atrankos kriterijai

Interneto svetainė

Pastabos

Skyrius apie aplinkosauginį elgesį

1. Tvarus gyvenimo būdas ir vartojimas:

- Atliekų mažinimo ir perdirbimo praktika partnerių šalyse (ypač daug dėmesio skiriant atliekų tvarkymo praktikai kiekvienoje partnerių šalyje);
- Energijos ir vandens taupymas;
- Klimato kaitos supratimas ir jos padarinių švelninimas;
- Tvarūs mitybos įpročiai (įskaitant, pavyzdžiui, vietinių ir sezoninių produktų vartojimą bei maisto atliekų mažinimą).

2. Atsakingas keliavimas ir transportas:

- Viešojo transporto ir mažai teršalų išmetančių kelionės būdų apžvalga;
- Anglies pėdsako mažinimas.

3. Aplinkos apsauga ir biologinė įvairovė:

- Pagarba natūralioms buveinėms (įskaitant aprašymą, kaip reikia pagarbiai elgtis su vietine laukine fauna, kaip išvengti šiukšlinimo ir kaip prisidėti prie gamtos išsaugojimo pastangų ir pan.);
- Aplinkos apsaugos taisyklių aprašymas.

4. Bendruomenės įtraukimas ir švietimas:

- Dalyvavimas aplinkosaugos švietime;
- Savanoriška veikla ir aplinkosaugos aktyvizmas;
- Tvaraus mąstymo ir įpročių ugdymas bei puoselėjimas.

Aplinkos apsaugos dalyje turėtų būti pateikti konkretūs vaizdai ir sėkmingos aplinkosaugos praktikos pavyzdžiai.

4. Testavimas, vertinimas ir rezultatų panaudojimas.

Šis **darbo paketas** (WP5) yra labai svarbi tarpdisciplininė veikla, kuri yra esminė siekiant panaudoti galutinius „IntegratEU“ rezultatus ir skleisti informaciją apie „IntegratEU“ kuo platesnei tikslinei auditorijai.

Pagrindinis WP5 tikslas:

– didinti informuotumą apie būtinybę imtis veiksmų aplinkos apsaugos ir tvarumo srityse, taip pat apie tai, kaip svarbu remti pažeidžiamų grupių, migrantų ir pabėgėlių integraciją, grindžiamą bendromis Europos vertybėmis, tolerancija bei vienybės ir įvairovės principais.

5-ojo darbo paketo konkretūs tikslai:

- užtikrinti visapusišką ir plačią visų „IntegratEU“ rezultatų sklaidą universitetų akademiniame bendruomenėje ir tarp kitų suinteresuotųjų šalių;
- praplėsti universitetų akademinės bendruomenės akiratį ir paskatinti ją, rengiant bei vedant universitetinius kursus, atsižvelgti į aplinkos poveikio ir apsaugos klausimus, taip pat į bendras Europos vertybes, principus ir sąmoningumą;
- skatinti idėją, kad ES yra bendras ir visiems, įskaitant migrantus ir pabėgėlius (ypač ukrainiečius), skirtas namas;
- skatinti naujų partnerystių kūrimąsi, siekiant ateityje vykdyti bendras veiklas tarp įvairių universitetų akademinės bendruomenės narių aplinkos vadybos srityje, remiant integracijos procesą ir sutelkiant dėmesį į bendras Europos vertybes, principus, tapatybę ir sąmoningumą
- skatinti „IntegratEU“ mokymo metodiką kaip geriausią praktiką, siekiant sustiprinti Europos bendradarbiavimo ryšius bei Europos aplinkosaugos tikslus, vertybes, bendradarbiavimą ir integraciją.

Sėkmingas 5-ojo darbo paketo (WP5) įgyvendinimas leis partnerystei:

- prisidėti prie norimų rezultatų pasiekimo įvairiais lygmenimis
- skatinti geresnį šūkio „Vieningi įvairovėje“ supratimą – pasiekti platesnę tikslinę auditoriją, naudojant veiksmingiausius ir tinkamiausius kanalus bei veiklas, kad būtų daromas poveikis šiai auditorijai ir ji susidomėtų „IntegratEU“ rezultatais
- padaryti „IntegratEU“ rezultatus labiau matomus ir žinomus plačiam suinteresuotųjų šalių ratui bei universitetų

akademinės bendruomenės narių

– skatinti „IntegratEU“ koncepciją tarp jaunimo ir įkvėpti įveikti išankstinius nusistatymus bei stereotipus, susijusius su pažeidžiamomis grupėmis, migrantais ir pabėgėliais, grindžiamus kultūra, tapatybe ir tautybe.

Pagrindiniai WP5 rezultatai:

1) **Populiarinimas projekto vykdymo laikotarpiu** – pagrindiniai jo rezultatai bus: a. Sklaidos strategija – parengta VIKO. Joje bus išsamiai aprašytas sklaidos procesas per visą projekto laikotarpį, įskaitant tikslinę auditoriją, sklaidos veiklas, komunikacijos ir skaitmenines priemones; socialinių tinklų strategiją ir pan. b. Sklaidos priemonės, pvz., projekto logotipas ir vizualinis stilius; skaitmeninės reklaminės medžiagos; paskyros socialiniuose tinkluose; projekto svetainė; naujienlaiškiai; pranešimai po kiekvieno susitikimo ar etapo; ir pan. c. Rezultatų panaudojimo strategija – parengta TSNUK. Joje bus apibrėžti konkretūs veiksmai, kaip panaudoti rezultatus pasibaigus projekto trukmei. Todėl taip pat bus įtrauktos konkrečios priemonės rezultatų integravimui ir platinimui. Dinamiškas dokumentas, kuris bus reguliariai atnaujinamas.

2)

2) **Didelio masto skaitmeninė kampanija** – ji bus skirta didinti sąmoningumą apie būtinybę imtis veiksmų aplinkos apsaugos ir tvarumo srityse, taip pat apie tai, kaip svarbu remti pažeidžiamas grupes, migrantus ir pabėgėlius jų integracijos procese, remiantis bendromis Europos vertybėmis, tolerancija bei vienybės ir įvairovės principais. Ji taip pat skatins supratimą apie tai, kaip svarbu atsisakyti ir įveikti išankstinius nusistatymus bei stereotipus, grindžiamus kultūra, tapatybe ir tautybe. Kampanija skatins „IntegratEU“ idėją ir koncepciją, motyvuos priimti geresnius kasdienius ir individualius sprendimus aplinkos apsaugos srityje, taip pat įkvėps didesnę pilietinį aktyvumą, geresnį supratimą ir didesnę paramą pažeidžiamų grupių atstovų, migrantų ir pabėgėlių priėmimui bei integracijai. Kampanija bus vykdoma per paskutinius 6 projekto mėnesius. Joje bus naudojamos visos socialinės medijos (pavyzdžiui, „Facebook“ ir „Instagram“) bei kiti įtraukiantys ir madingi skaitmeniniai kanalai. Kampanija bus visiškai skaitmeninė, todėl bus ekologiškesnė ir leis sutaupyti popieriaus, rašalo bei spausdinimo laiko.

3) **Mažos konferencijos** – jas organizuos kiekvienas partneris kaip projekto užbaigimo renginius.

VIKO yra pagrindinis partneris ir atsakingas už:

- informavimo ir rezultatų pritaikymo strategijų parengimą
- Metinių sklaidos ataskaitų rengimą
- Projekto logotipo ir įvaizdžio kūrimą
- Projekto svetainės kūrimą
- visų reklaminės medžiagos dizainą
- Socialinių tinklų paskyrų sukūrimas ir jų valdymo plano parengimas

- Projekto pristatymo medžiagos, skirtos informavimo tikslams, parengimas
- Didžiosios skaitmeninės kampanijos strategijos ir plano parengimas
- Didelės skaitmeninės kampanijos valdymas remiantis partnerių teikiamomis trumpomis mėnesinėmis ataskaitomis
- Mažos konferencijos organizavimo metodikos parengimas
- Atsiliepimų anketų, skirtų nedidelei konferencijai, parengimas
- Užtikrinti, kad visuose sklaidos renginiuose, veiklose ir medžiagoje būtų nurodyta ES parama.

TSNUK parengs eksploatacijos strategiją 10-ajame ketvirtyje.

Visi partneriai turės:

- laikytis ir įgyvendinti sklaidos bei panaudojimo strategijas; – kasmet rengti sklaidos ataskaitas VIKO;
- Viduje ir išorėje kuo plačiau ir dažniau skleisti informaciją apie „IntegratEU“
- platinti reklaminę medžiagą kuo didesniai suinteresuotųjų šalių skaičiui
- tvarkyti „IntegratEU“ profilį socialinėje žiniasklaidoje pagal VIKO planą
- Aktyviai dalyvauti ir laikytis skaitmeninės kampanijos strategijos bei plano
- Parengti straipsnius apie „IntegratEU“ ir pasirūpinti, kad jie būtų paskelbti įvairiuose internetiniuose leidiniuose
- Paskutinį ketvirtį surengti nedidelę konferenciją, kurioje nacionalinei auditorijai ir suinteresuotosioms šalims būtų pristatyti visi „IntegratEU“ rezultatai
- Konferencijos dalyvių vertinimo anketų platinimas ir surinkimas – Trumpos ataskaitos, kurioje būtų pateiktos pagrindinės išvados, parengimas remiantis gautais atsiliepimais
- Aktyviai bendradarbiauti su visomis suinteresuotosiomis šalimis, siekiant populiarinti projektą
- Remti VIKO visose su sklaida susijusiose veiklose.

„VIKO“ pristatys dabartinius **skaitmeninės kampanijos** rezultatus. Prireikus partneriai nuspręs dėl naujų veiklų ir priemonių, skirtų pasiektam poveikiui sustiprinti net ir po projekto pabaigos. Jei partneriai nuspręs, „UniZagreb“ galės sujungti projekto susitikimą su nedidele vietine konferencija. Tokiu būdu visi partneriai galės pasidalinti savo patirtimi ir daugiau sužinoti apie Kroatijos suinteresuotųjų šalių požiūrį į projektą.

Populiarinimo renginiai – nedidelė konferencija paskutinį ketvirtį: partneriai turės surengti nedidelę konferenciją, kurioje dalyvaus ne mažiau kaip 20 dalyvių, paskutinį projekto ketvirtį. Pareiškėjas „UniZagreb“ surengs konferenciją, kurioje dalyvaus 30 dalyvių.

Nuorodos:

Antón-Solanas, I., Coelho, M., Huércanos-Esparza, I., Vanceulebroeck, V., Kalkan, I., Cordeiro, R., Kömürkü, N., Soares-Coelho, T., Hamam-Alcober, N., Dehaes, S., Casa-Nova, A., ir Sagarra-Romero, L. (2020). Kultūrinės kompetencijos mokymo ir mokymosi daugiakultūroje aplinkoje (CCMEn) modelis. „*Nursing reports*“ (Pavija, Italija), 10(2), 154–163.
<https://doi.org/10.3390/nursrep10020019>

Barfod, K. ir Mygind, E. (2022). „Udeskole“ – įprastas mokymas už klasės ribų. Į: Jucker, R., von Au, J. (red.) „*Aukštos kokybės mokymasis lauke*“. Springer, Cham.
https://doi.org/10.1007/978-3-031-04108-2_16.

Cenić, D., Đukić, T., Stojadinović, A. ir Spasić-Stošić, A. (2023). Lauko ugdymas: mokytojų ir mokinių perspektyvos, atsižvelgiant į „Mokyklą gamtoje“ kaip novatorišką ugdymo metodą. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education* (IJCRSEE). 11. 497–510.
10.23947/2334-8496-2023-11-3-497-510.

Giessen, H. (2015). „Rimtųjų žaidimų“ poveikis: apžvalga. „*Procedia – Social and Behavioral Sciences*“. 174. 2240–2244. 10.1016/j.sbspro.2015.01.881.

Hills, D. ir Thomas, G. (2019). Skaitmeninės technologijos ir patirtinis mokymasis gamtoje. „*Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*“. 20. 1–15. 10.1080/14729679.2019.1604244.

Kaweesi, M., Ayebare, J., Atibuni, D. Z., ir Olema, D. K. (2023). Dėstytojų požiūris į kultūrinės įvairovės valdymą daugiakultūrinėje auditorijoje: Ugandos universiteto atvejis. „*International Journal of African Higher Education*“, 10(1), 50–77. <https://doi.org/10.6017/ijahe.v10i1.17187>.

Kiviranta, L., Lindfors, E., Rönkkö, M. L., & Luukka, E. (2023). Mokymasis lauke ikimokyklinio ugdymo metu: nauda ir iššūkiai. *Švietimo tyrimai*, 66(1), 102–119. <https://doi.org/10.1080/00131881.2023.2285762>.

Norwood, M, Lakhani, A. ir Kendall, E. (2021). Tradicinių mokyklinių pamokų vedimas gamtoje: poveikis mokinių mokymuisi ir elgesiui. „*Landscape and Urban Planning*“, 206. 103963.
10.1016/j.landurbplan.2020.103963.

van Kraalingen, I., Hills, D., Reed, J., Beames, S., & Munge, B. (2022). Skaitmeninės technologijos ir tinklinės erdvės lauko edukacijoje: apmąstymai apie pranešimą tarptautiniame internetiniame seminare. „*Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*“, 24(1), 7–20.
<https://doi.org/10.1080/14729679.2022.2127112>.

Medžiaga, ištekliai ir projektai buvo sukurti pagal projektą „IntegratEU“:

<https://www.integrateu.eu/>

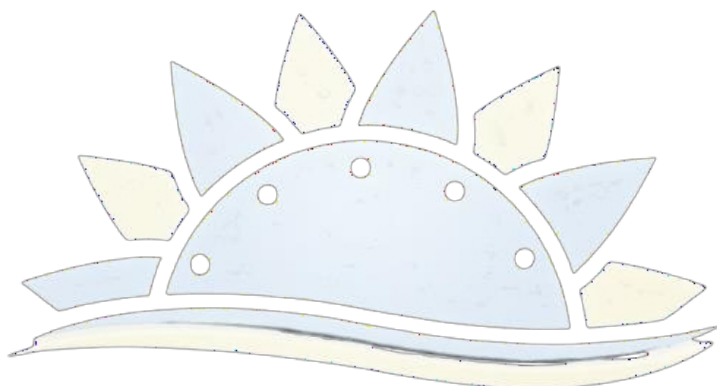
<https://tp.integrateu.eu/>

*„IntegratEU“ projekto konsorciumas neatsako už jų naudojimą
trečiųjų šalių.*

**Co-funded by
the European Union**

Finansuoja Europos Sąjunga. Tačiau čia išreikštos nuomonės ir požiūriai yra tik autorių nuomonės ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar Europos švietimo ir kultūros vykdomosios agentūros (EACEA) poziciją. Nei Europos Sąjunga, nei EACEA negali būti laikomos atsakingomis už juos

IntegratEU

IntegratEU

© 2024–2026. Projektas „IntegratEU“.
Šis darbas yra licencijuotas pagal
CC BY–NC–SA 4.0 licencija.
